

Sastamalan kaupunki
Tarkastuslautakunta

ARVIOINTIKERTOMUS 2024

www.sastamala.fi

SASTAMALA
sopivasti sykettä

Sisällys

1	Johdanto.....	2
2	Tarkastuslautakunnan toiminta.....	3
2.1	Sidonnaisuusilmoitusten valvonta.....	4
2.2	Ulkoinen tilintarkastus	4
2.3	Tarkastuslautakunnan jäsenet.....	4
3.4	Tarkastuslautakunnan itsearviointi.....	4
3	Arviointityön toteuttaminen	5
4	Arvio valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta.....	6
4.1	Käyttötalouden ja tuloslaskelmaosan toteutuminen	7
4.2	Investointiosan toteutuminen.....	9
4.2.1	Kaupungin talouden tunnuslukujen arviointi.....	10
4.2.2	Konsernitason taloudellisen tuloksen arviointi	16
4.2.3	Strategiakauden talouden arviointi.....	17
4.3	Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen.....	19
4.3.1	Konsernihallinto.....	19
4.3.2	Sivistystoimi.....	24
4.3.3	Tekninen toimi	31
4.3.4	HYTE-kerroin.....	35
4.3.5	Henkilöstö	36
5	Päätelmät.....	38
6	Allekirjoitukset	39

1 Johdanto

Vuosi 2024 jatkoi haastavien vuosien sarjaa Suomen ja Sastamalan taloudessa. Vuoden 2024 aikana pientä kasvua oli julkisessa taloudessa ja viennissä. Vaikka maailman tapahtumat eivät vielä olleet vaikuttaneet vientiin merkittävästi, tilanteen pitkittyessä näin tulee käymään. Mikäli talouden kasvua lasketaan viennin varaan eikä työllisyyden kehitystä tapahdu toivotulla tavalla, se vaikuttaa kunnan talouteen aiempia vuosia enemmän TE muutoksen myötä.

Sastamalan kaupungin tilinpäätös on 4,7 miljoonaa euroa ylijäämäinen, mutta vuosikate on investointitasoa selvästi alempi. Rahoituksellista vajetta syntyi yhteensä noin kuusi miljoonaa euroa. Kaupunki on onnistunut tekemään voitollisia tuloksia viime vuosina, mutta voittojen syyt eivät ole olleet toivottuja parannuksia väkilukuun tai yritysten määrään, vaan voitot ovat olleet enemmän kertaluonteisia kuten koronatukia tai verohäntiä.

Kaupungin tulevaisuuden suunnitelmat tulevat pakottamaan kaupungin ottamaan velkaa juokseviin kuluihin. Tästä syystä on erittäin tärkeää, että kaikki toimet harkitaan tarkoin ja päätöksenteko on läpinäkyvää. Pöytäkirjojen laatuun tulee kiinnittää huomiota. Pöytäkirjoista on puuttunut dokumentointia kokouksen ja päätöksenteon kulusta sekä mm päätösten kustannusvaikutuksista. Päätöspöytäkirjoilla viitataan liitteisiin, joita ei kuitenkaan ole netissä päätöksen liitteenä. Mikäli liite ei ole salainen se tulisi aina olla netissä pöytäkirjan liitteenä. Pöytäkirjojen tulee olla sellaisia, että kuntalaisen on mahdollista ymmärtää päätöksenteon perusteet.

Kustannusvaikutusten sekä toimivallan perusteiden lisääminen pöytäkirjoihin on osa sisäisen valvonnan prosessia, jolla voidaan varmistaa kyseisen instanssin valtuudet tehdä päätös. EVA-arvioinnin käyttöönotto tarvittavassa laajuudessa laahaa yhä ja tähän tulee kiinnittää huomiota kaikilla toimialoilla.

Kuluneen neljän vuoden aikana päätöksenteko on kuitenkin kokonaisuutena mennyt parempaan suuntaan ja alun päätöksenteon tempoilevuus on muuttunut systemaattisemmaksi ja ennakoitavammaksi. Tarkastuslautakunta näkee tärkeänä, että kaupunki tulevien valtuustokausien aikana panostaa enemmän uusien valtuustojen yhteistoimintaan ja valtuutettujen

ryhmytymiseen. Sastamalan kaupungin kouluista löytyy varmasti tietotaitoa ryhmätaitojen kehittämiseen. Valtuustokauden aikana esille nostetut hyvän ja kunnioittavan vuorovaikutuksen pelisäännöt olisi myös hyvä käydä yhdessä läpi. Yksittäisten virkamiesten maalittaminen ei ole millään muotoa hyväksyttävää.

Tarkastuslautakunta on kuntalain 121 pykälän mukaisesti pyrkinyt omassa arviointikertomuksessaan ottamaan kantaa siihen, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja, onko kunnan toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

2 Tarkastuslautakunnan toiminta

Tarkastuslautakunnan tehtävistä säädetään kuntalaissa ja määrätään Sastamalan kaupungin hallintosäännössä.

Sen lisäksi mitä kuntalain 121 pykälässä säädetään, tarkastuslautakunnan on

1. seurattava tilintarkastajan tarkastussuunnitelman toteutumista sekä muutoinkin seurattava tilintarkastajan tehtävien suorittamista ja tehtävä tarpeen mukaan esityksiä tilintarkastuksen kehittämiseksi,
2. huolehdittava, että tilintarkastusta varten on tarpeelliset voimavarat, jotka mahdollistavat tilintarkastuksen suorittamisen julkishallinnon hyvän tilintarkastustavan edellyttämässä laajuudessa sekä
3. tehtävä aloitteita ja esityksiä tarkastuslautakunnan, tilintarkastajan ja sisäisen tarkastuksen tehtävien yhteensovittamisesta mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.

Arvioinnin tulokset raportoidaan vuosittain valtuustolle annettavassa arviointikertomuksessa. Ennen arviointikertomuksen valmistumista tarkastuslautakunta voi antaa valtuustolle tarpeelliseksi katsomiaan selvityksiä. Tarkastuslautakunta voi raportoida tilikauden aikana valtuustolle myös muista merkittävistä havainnoista.

2.1 Sidonnaisuusilmoitusten valvonta

Tarkastuslautakunta on valvonut kuntalain 84 §:n mukaista sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja kehottanut henkilöitä, joiden ilmoitus puuttui, täyttämään sidonnaisuusilmoituksensa. Sidonnaisuusilmoitukset on saatettu valtuustolle tiedoksi 9.12.2024.

2.2 Ulkoinen tilintarkastus

Sastamalan kaupungin lakisääteisenä tilintarkastusyhteisönä toimi vuonna 2023 BDO Audiator Oy, vastuunalaisena tilintarkastajana JHT, HT Nina Nieminen. Kaupunginvaltuusto valitsi tilintarkastusyhteisön tilikausille 2022–2025 kokouksessaan 21.2.2022.

2.3 Tarkastuslautakunnan jäsenet

Kaupunginvaltuusto valitsi 16.8.2021 pitämässään kokouksessa (§ 66) tarkastuslautakunnan jäseniksi toimikaudeksi 2021-2025 seuraavat henkilöt:

Jäsen (henkilökohtainen varajäsen suluissa)

Iso-Kukkula Mirva, pj (Virtanen Airi)

Tuominen Mauri, vpj (Rannikko Heidi)

Lakkinen Sinikka (Nikkanen Aukusti)

Mäkelä Juha, Mäkelän tilalle valittu valtuuston kokouksessa 15.5.2023 Paula Plysjuk (Selin Jukka-Pekka)

Oksanen Kari (Pitkänen Hanna)

Suomela Hannu (Määttänen Eeva)

Ylikomi Riitta (Koskinen Ilkka)

3.4 Tarkastuslautakunnan itsearviointi

Tarkastuslautakunta vuosille 2021–2025 on tehnyt myös itsearviointia omasta toiminnastaan. Lautakunta toteaa, että toimi on erittäin vaativa ja edellyttää laajaa tietämystä kunnallisesta toiminnasta. Tietämyksen tulee olla joko kokemuksen tai koulutuksen kautta saatua. Lisäksi vaaditaan aktiivista asennetta. Tämän lautakunnan kokoonpanossa oli useita kuntapolitiikan ensikertaisia ja toiminnan sujuvoituminen kesti useita vuosia. Jälkiviisaana

lautakunta toteaa, että sen olisi tullut panostaa runsaampaan koulutukseen toimikautensa alussa. Arviointityön ja sen julkisen tuloksen arviointikertomuksen tarkoitus on varmistaa, että kuntalaisten valitsemien luottamushenkilöiden päätöksiä noudatetaan kunnassa ja kuntalaisten verovaroja käytetään tehokkaasti ja tuloksellisesti.

3 Arviointityön toteuttaminen

Tarkastuslautakunta on käsitellyt kuntalain edellyttämiä asioita tilikaudelta 2024 erikseen hyväksytyn työohjelman ja kokousaikataulun mukaisesti. Tarkastuslautakunta sai kokouksissaan selvitykset eri tehtäväalueiden johtavilta viranhaltijoilta toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta. Tarkastuslautakunta on laatinut arviointisuunnitelman vuosille 2021–2024 kokouksessaan 3.9.2021 § 56. Arviointisuunnitelmaa tarkentaa vuosittain tehtävä työohjelma. Työohjelman mukaisesti tarkastuslautakunta on kuullut eri yksiköiden esittelijöitä.

Kokousaika	Kutsuttavat
23.8.2024	Työsuojelupäällikkö Juha Marttila
27.9.2024	Sastamalan Vuokratalot Oy:n toimitusjohtaja
25.10.2024	Kaupunginjohtaja Jarkko Malmberg Sastamalan Ruoka- ja puhtauspalvelu Oy:n toimitusjohtaja
22.11.2024	Vesiliikelaitoksen johtaja Kimmo Toukonieniemi Kasvatusjohtaja Pekka Kares
13.12.2024	Tilintarkastaja Nina Nieminen
17.1.2025	Henkilöstö- ja lakiasiaintohtaja/konsernilakimies Katja Arve-Salonen
21.2.2025	Hallintojohtaja Tapio Rautava
24.3.2025	Kaupunginjohtaja Jarkko Malmberg
25.4.2025	Talousjohtaja Markus Jaakkola
9.5.2025	Tilintarkastaja Nina Nieminen

Tarkastuslautakunta käsitteli vuoden 2024 asioita yhteensä 13 kertaa syyskauden 2024 ja kevätkauden 2025 aikana.

Tarkastuslautakunta on perehtynyt tilikauden aikana kunnassa laadittuihin toiminnan ja talouden raportteihin sekä tilinpäätökseen 2024. Jäsenet seuraavat toimielinten pöytäkirjoja sisäisen työnjakonsa mukaisesti. Tarkastuslautakunnan jäsenillä on ollut mahdollisuus raportoida toimielinten päätöksiin liittyvistä havainnoistaan lautakunnan kokouksissa.

4 Arvio valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta

Tarkastuslautakunta arvio kaupungin onnistuneen asettamissaan tavoitteissaan olosuhteisiin nähden hyvin.

Väestödynamiikan tavoiteluvuista vain luonnollinen väestönkehitys on jäänyt tavoitetasostaan. Luonnollisen väestönkehityksen trendi on valtakunnallisesti voimakkaasti laskeva ja voidaan todeta, että tavoitetaso on tähän nähden asetettu turhan optimistiseksi. Kunnan omilla toimilla tähän voidaan kuitenkin vaikuttaa vain marginaalisesti. Kokonaisnettomuutto on ollut reilusti positiivinen ja väestönlisäyksen lasku sen ansiosta on ollut maltillinen ja reilusti tavoitetasossa. Tästä kehityssuunnasta tulee olla iloinen.

Työllisyysdynamiikan tavoiteluvut on asetettu paremmassa taloudellisessa tilanteessa, eikä niissä ole päästy asetettuihin tavoitteisiin. Kaupungin luvut ovat paremmat kuin koko maan keskimäärin, joten voidaan arvioida, että tässäkin on onnistettu olosuhteisiin nähden hyvin.

Yritysdynamiikan luvuista on tavoitteista jäänyt edellisen vuoden tavoin vain uusien teollisuus- ja liiketilojen määrän. Yritystoimintaa kaupungissa on vaikeasta taloustilanteesta ja lisääntyneistä konkurssista huolimatta yhä yli tavoitetason.

Tulodynamiikan keskeisessä tavoitteessa tuloveroprosentissa, on päästy asetetun tavoitteen eli Pirkanmaan kuntien aritmeettisen keskiarvon alle. Suunta kaikissa muissa luvuissa on koko maan

lukujen tavoin heikkenemään, mutta Sastamalan kaupungin luvut ovat kuitenkin koko maan lukuja paremmat.

Huomionarvoista kuitenkin on, että verotuksen kertymää ovat nostaneet eniten kiinteistöverojen kertymän kasvu sekä eläkkeiden indeksikorotukset, kyse ei siis ole kasvuun perustuvasta ja tulevaisuuteen luottoa luovasta verokertymän kasvusta.

4.1 Käyttötalouden ja tuloslaskelmaosan toteutuminen

Kaupungin tulos oli 4,3 miljoonaa euroa ja tilinpäätössiirtojen jälkeen tilikauden ylijäämäksi muodostui 4,7 miljoonaa euroa. Toimintakulujen kehitys oli maltillista vuonna 2024 ja toimintakate toteutui 1,5 miljoonaa euroa lopullista talousarviota parempana. Tiukka kulukuri sekä kuntien sopeuttamisohjelmat hillitsivät menojen kasvua valtakunnallisesti ja kaupunki onnistui osaltaan hillitsemään toimintakulujensa kasvua. Lisäksi työttömyysvakuutusmaksun keveneminen hillitsi menokasvua kunnissa. Määrärahoja säästyivät seitsemällä vastuualueella ja määrärahat ylittyivät viidellä vastuualueella. Sastamalan Vesi liikelaitoksen tulos oli 386 073 euroa talousarviossa määriteltä heikompi. Muiden vastuualueiden ylitykset olivat olennaisuudeltaan vähäisiä.

Kaupungin verotulot toteutuivat vuoden 2024 aikana 1,6 miljoonaa euroa muutettua talousarviota suurempina. Tilinpäätösten ennakkotietojen mukaan verotulojen määrä kasvoi suhteessa valtakunnan keskiarvoon. Verotulot kasvoivat 0,1 %:a vuodesta 2023 huolimatta vuoden 2023 verotuksen ns. verohännistä, jossa sote-uudistuksen ansiosta kunnat saivat vielä alkuvuodesta 2023 verotilityksiä aiemmilla, suuremmilla veroprosentilla. Sastamalan tuloveroprosentti oli 8,86 %. Kiinteistöveron tuotto nousi vuonna 2024 n. 0,25 milj. eurolla (+3,7 %), sillä maapohjien kiinteistöveroprosentit eriytettiin yleisistä kiinteistöveroprosenteista, mikä käytännössä nosti maapohjien kiinteistöveroprosentit monissa kunnissa maapohjan alarajan vaatimalle tasolle (1,30 %).

Valtionosuudet vähenivät tilikauteen 2023 verrattuna 11,5 %:lla (n. 2,1 milj. euroa). Valtionosuuksien merkittävän vähenemisen taustalla on muun muassa sote-siirtolaskelmien valmistuminen vuoden 2023 loppupuolella, mikä johti valtakunnallisesti kuntien valtionosuuksien

pysyvään 500 miljoonan euron lisävähennykseen. Sastamalan osalta vähennys oli 2,15 milj. euroa.

Vuosikate toteutui 3,8 miljoonaa euroa lopullista talousarviota parempana.

Kaupungin lainojen kesrikorko nousi vuoden 2024 aikana 1,72 prosentista 2,17 prosenttiin. Korkokulut (n. 1,1 milj. euroa) nousivat reilut 0,3 milj. euroa vuoteen 2023 verrattuna lainamäärän noustessa noin 10 milj. eurolla 62,4 milj. euroon. Korkotuottoja ja muita rahoitustuottoja kertyi noin 0,6 milj. euroa, mikä on vajaat 0,4 milj. euroa edellisvuotta enemmän.

Kaupungin tilikauden tulos 4,3 miljoonaa euroa. Tulos heikentyi edellisestä vuodesta noin 5,2 milj. euroa. Taulukoissa 1 ja 2 on esitetty tiivistetysti, miten alkuperäinen talousarvio muuttui koko talousarvion tasolla. Poikkeamat talousarvioon ovat toimintakatteen jälkeisissä erissä melko suuria, erityisesti vuosikatteessa, tuloksessa ja tilikauden ylijäämässä.

Kateluvut M€	Talousarvio	Muutokset	Muutettu talousarvio	Tilinpäätös	Poikkeama	
					alkuperäinen ta.	muutettu ta.
Toimintakate	-54,2	-0,4	-54,7	-53,2	1,0	1,5
Vuosikate	10,1	1,7	11,8	15,6	5,5	3,8
Tulos	1,0	1,1	2,1	4,3	3,2	2,2
Yli-/alijäämä	1,2	1,1	2,4	4,7	3,4	2,3
Investoinnit, netto	-19,1	-3,6	-22,7	-21,5	-2,4	1,2

Taulukko 1. Talousarviomuutokset ja poikkeamat (tilinpäätös s. 23).

Merkittävät talousarviomuutokset, 1000 €		
Sivistystoimi		
	varhaiskasvatus	-350
Tilakeskuksen lisäpoistot		-600
Verotulot		1 750
Rahoitustuotot ja -kulut		316

Taulukko 2. Merkittävimmät talousarviomuutokset tuloslaskelmaan (tilinpäätös s. 24, 55 ja 89).

Osallistumisasteen kasvusta johtuen varhaiskasvatukseen haettiin lisämäärärahaa kattamaan henkilöstökustannuksia.

Seuraavassa taulukossa on verrattu sitovien nettomäärärahojen ja nettotuloarvioiden toteumaa alkuperäiseen talousarvioon. Taulukosta käy ilmi, että poikkeamat alkuperäiseen talousarvioon olivat merkittäviä etenkin konsernipalveluissa. Tarkastuslautakunta arvioi, että vuoden 2024 talousarvio on toteutunut vaihtelevasti.

Nettomäärärahat (1000 eur)					Nettotuloarviot (1000 eur)			
	Alkup. Talousarvio	Toteu ma	Poikk eama €	Poikke a ma %	Alkup. talousar vio	Toteu ma	Poikke a ma €	Poikke a ma %
KÄYTTÖTALOUSOSA								
Konsernipalvelut								
Konsernipalvelut	4 386	3 583	-803	-18,3 %				
Yhteiset erät	122	137	15	12,4 %				
Maankäyttö	1 076	1 084	8	0,7 %				
Ympäristönterveysten.h.p alvelut	797	795	2	0,3 %				
Sivistystoimi								
Varhaiskasvatus	14 370	14 575	205	1,4 %				
Perusopetus	26 009	25 826	-183	-0,7 %				
Lukiokoulutus	2 647	2 663	17	0,6 %				
Elämänlaatu	7 204	7 319	115	1,6 %				
Tekninen toimi								
Tilakeskus (taseyksikkö)					4 200	4 783	583	13,9 %
Yhdyskuntatekniikka	3 409	3199	-210	-6,2 %				
Elävä maaseutu	257	76	-180	-70,2 %				

Taulukko 3. Yhteenveto määrärahojen ja tuloarvioiden (toimintakate) toteutumisesta (tilinpäätös s. 96).

4.2 Investointiosan toteutuminen

Vuoden 2024 nettoinvestoinnit (kaupunki ja Vesi -liikelaitos) ovat yhteensä 21,5 milj. euroa, mikä alittaa muutetun talousarvion n. 1,2 milj. eurolla.

Konsernihallinnon investointiohjelman osalta toteutuneet tonttien myyntitulot (tasearvo) olivat 181.000 euroa, kun talousarviossa ne

olivat 200.000 euroa. Maanostoon varattiin 200.000 euroa talousarviossa ja toteuma oli 48 tuhatta euroa.

Sivistystoimen nettoinvestointimenot toteutuivat 170.000 euroa talousarviota pienempinä (toteuma 75,5 %). Investoinnit kohdentuivat tvt-strategian mukaisiin oppimisympäristöihin varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa, lukiokoulutuksessa ja kirjastossa. Lisäksi investointeihin sisältyi Puuhalan kuntosalilaitteiden hankinta ja Mouhijärven yhteiskoulun irtaimistohankinta.

Sastamalan Veden investointien määräraha ylittyi 285.000 eurolla.

Tilakeskuksen elinvoimainvestoinnit toteutuivat 191.000 euroa suunniteltua pienempinä. Peruspalveluiden isot investoinnit toteutuivat muutostalousarviota pienempinä noin 1 milj. euroa. Muutostalousarviossa myönnettiin 3,5 miljoonan euron lisämääräraha Tilakeskuksen peruspalveluiden isoihin investointeihin Sylvään taitotalon ja Pehulan monipalvelukeskuksen hankkeisiin työmaiden edistyttyä arvioitua nopeammin. Kyseessä oli hankkeiden kustannusarvioon sisältyvän määrärahan siirto vuodelta 2025 vuodelle 2024.

Suurimpia investointikohteita vuonna 2024 olivat Mouhijärven yhteiskoulu (5,1 milj. euroa), Sylvään taitotalo (5,19 milj. euroa) ja Pehulan päiväkotikoulu (4,1 milj. euroa).

Investointien luvut vaihtelevat vuosittain eivätkä kaikki luvut ole vertailukelpoisia edelliseen vuoteen. Investoinneissa voi olla merkittäviäkin kertaeriä.

4.2.1 Kaupungin talouden tunnuslukujen arviointi

Kokonaistalouden arviointi on perustunut kuntatalouden keskeisten taloudellisuusmittareiden analyysiin ja vertailuun Pirkanmaan sekä Suomen kuntiin nähden. Arviointikertomuksessa tuodaan esiin joitakin keskeisiä tuloslaskelman, taseen ja rahoituslaskelman tunnuslukuja.

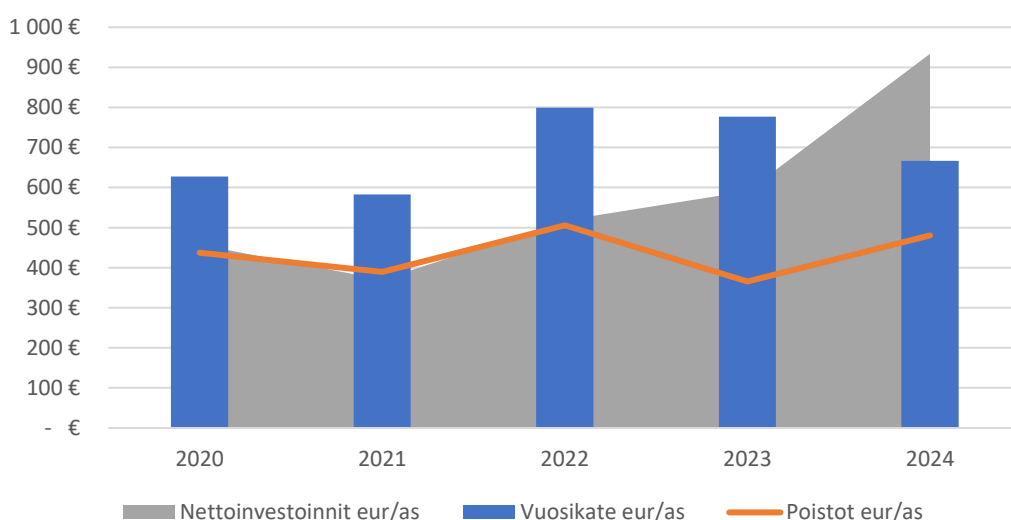
Vuosikate suhteessa poistoihin

Vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin ja lainan lyhennyksiin. Kunnan tulorahoituksen

oletetaan yleisesti olevan riittävä, mikäli vuosikate on vähintään poistojen suuruinen. Oletusta voidaan pitää pätevänä kuitenkin vain, jos poistot vastaavat kunnan keskimääräistä vuotuista investointitasoa. Kaupungin vuosikate suhteessa poistoihin oli vuonna 2024 138 % (2023: 208 %), mikä johtaa ylijäämäiseen tulokseen.

Kuviossa 1 on esitetty, miten kaupungin vuosikate on riittänyt kattamaan poistot vuosina 2020-2023. Vuonna 2024 vuosikate asukasta kohden oli 666 euroa, mikä kattoi poistot (poistot 480 euroa per asukas). Investointeihin käytettiin 934 euroa per asukas.

Vuosikate, nettoinvestoinnit ja poistot eur/ as

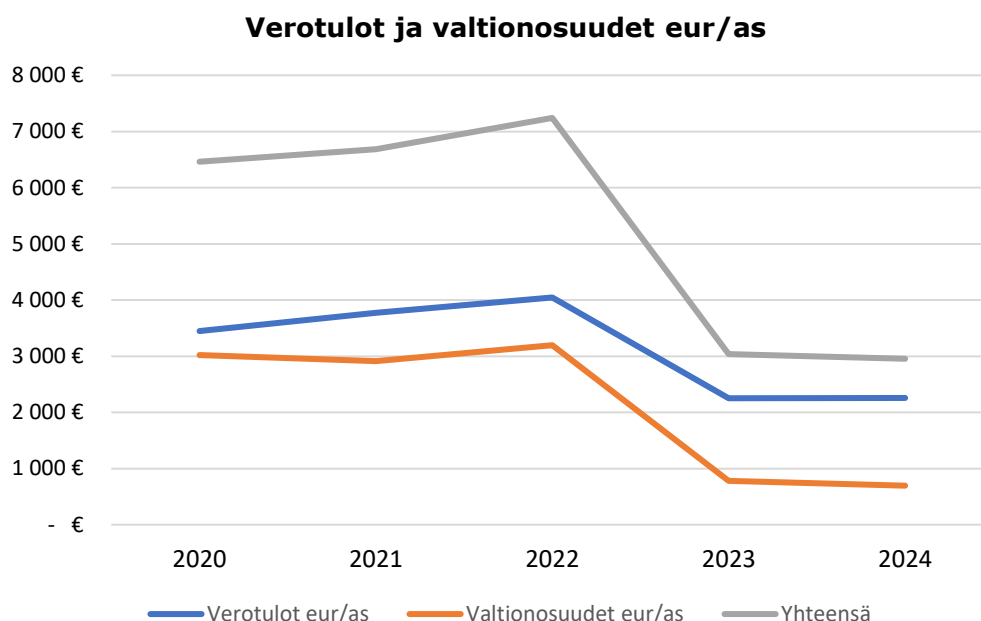
Kuvio 1. Vuosikate, nettoinvestoinnit ja poistot 2020–2024 (Lähde: kaupungin tilinpäätökset 2020–2024)

Poistoja tulee uusista investoinneista sekä mahdollisista kertaeristä rakennuksen poistuessa käytöstä. Tulevina vuosina poistoja voi siis tulla mittavan investointiohjelman lisäksi esimerkiksi sote-kiinteistöjen vuokrasopimusten lakatessa ja kiinteistöjen jäädessä mahdollisesti tyhjäksi.

Mikäli kaupungilla on tapana kirjata normaalit vuosikulut investointeihin, tulos näyttää paremmalta kuin se tosiasiallisesti olisi. Rakennusten arvot ovat ylisuuria, mikäli normaali huoltomaalaus kasvattaa niiden arvoa. Tällöin varallisuusasema on vääristynyt.

Verotulot ja valtionosuudet euroa asukasta kohden

Sastamalan kaupungin vuoden 2024 verotulot olivat 53,0 miljoonaa euroa. Verotuloja saatiin noin 1,6 miljoonaa euroa arvioitua enemmän. Verotulot olivat samalla tasolla tilikauteen 2023 verrattuna, vaikka 2023 tilikaudelle ajoittui niin sanottuja verohäntiä. Sastamalan kaupungin vuoden 2024 valtionosuudet olivat 16,3 miljoonaa euroa laskien 2,1 miljoonaa euroa vuodesta 2023.

Kuvio 2. Verotulojen ja valtionosuuksien kehitys 2020–2024, euroa/asukas (Lähde: kaupungin tilinpäätökset 2020–2024)

Kaupunki voi itse vaikuttaa kaupungin tuloveron ja kiinteistöveron suuruuteen ja välillisesti yhteisötuloveroon esim. tarjoamalla yrityksille sijoittumispaikkoja kaupungin alueelle. Kaupunki ei kuitenkaan voi vaikuttaa tuloveroista tehtävien vähennysten määrään ja toisaalta yhteisöveroja jaetaan koko Suomen yhteisöveroista lasketun jako-osuuden perusteella.

Kertynyt yli-/alijäämä, euroa/asukas

Asukaskohtainen tunnusluku lasketaan jakamalla kertynyt yli-/alijäämä tilinpäätösvuoden päättymispäivän mukaisella kunnan asukasmäärällä.

Kaupungilla on 31.12.2023 taseessaan kertynyttä ylijäämää 42,7 M€ ja konsernilla 65,8 M€. Konsernin asukaskohtainen kertynyt alijäämä

on yksi kriisikuntakriteereistä ja sen tulisi olla alle 1 000 €/asukas. Sastamalan kaupunkikonsernilla on nyt ylijäämää asukasta kohden 2 806 €.

Vuosikate prosenttia poistoista (konserni)

= $100 * \text{vuosikate/poistot}$

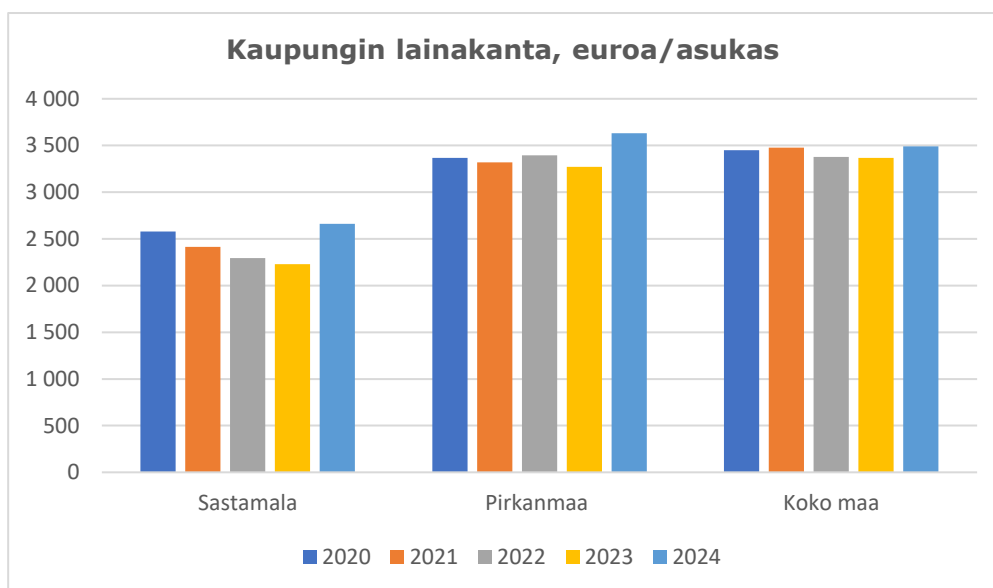
Vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Perusoletus on, että mikäli vuosikate on siitä vähennettävien käyttöomaisuuden poistojen suuruinen, kunnan tulorahoitus on riittävä. Mikäli vuosikate on alijäämäinen, on kunnan tulorahoitus heikko.

Kunnan tulorahoituksen oletetaan olevan riittävä, mikäli tunnusluvun arvo on 100 %. Oletusta voidaan kuitenkin pitää pätevänä vain, mikäli poistot vastaavat kunnan keskimääräistä vuotuista investointitasoa.

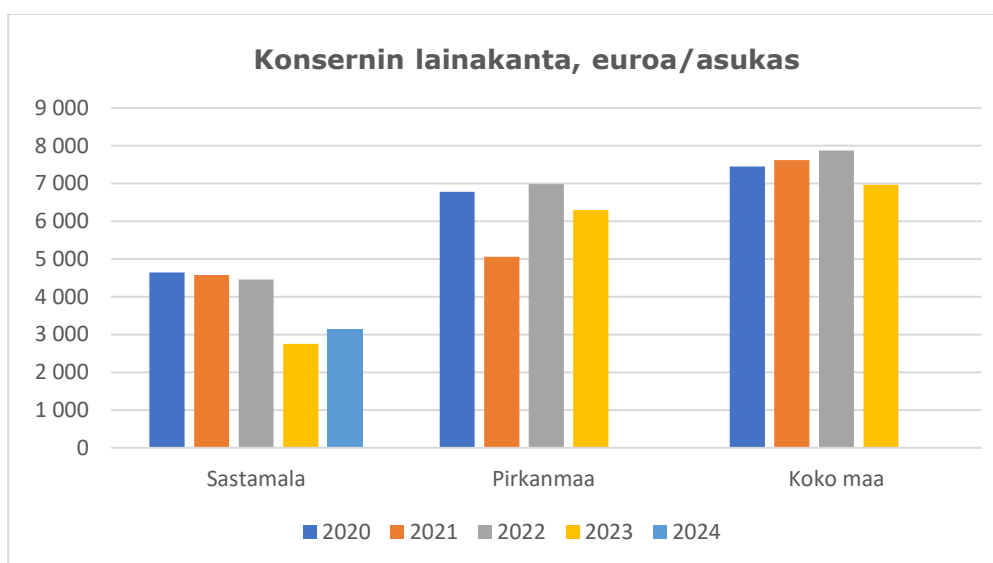
Sastamalan kaupunkikonsernin vuosikate heikkeni edellisvuodesta 1,6 miljoonaa euroa ollen 18,9 miljoonaa euroa (2023: 20,5 M€). Käyttöomaisuuspoistot toteutuivat edellisvuotta suurempina ollen 13,8 miljoonaa euroa (2023: 11,0 M€). Vuosikatteen ja poistojen suhde oli näin ollen 136 %. Kuntalain mukaan kunnan konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde tulisi olla vähintään 80 prosenttia.

Lainakanta euroa/asukas

Lainakanta euroa per asukas –tunnusluku kuvaa kaupungin ja kaupunkikonsernin velkaantuneisuuden kehitystä suhteutettuna asukaslukuun. Lainakanta on ollut suurimmillaan vuonna 2020 ja on laskenut hieman vuoteen 2023 saakka. Lainakanta kääntyi kasvuun tilikaudella 2024. Lainakannan kasvu ei ole aina huono asia, jos kaupunki on kasvava ja kasvu vaatii investointeja. Suuret investoinnit, joiden vain toivotaan tuovan kasvua taasen ovat riskisijoituksia. Esitetyt luvut eivät ole täysin vertailukelpoisia keskenään, vaan esimerkiksi konsernirakenne vaikuttaa lukuihin. Toisissa kunnissa esimerkiksi vesilaitokset voivat olla yhtiöitetty ja toisissa taas kunnan omana toimintana. Lainamäärä ei myöskään kerro kaupungin tuottamien palvelujen laadusta.

Kuvio 3. Kaupungin lainakannan kehitys 2020–2024 Sastamalassa, Pirkanmaalla ja Suomessa (Lähde: kaupungin tilinpäätökset 2020–2024, Kuntaliitto ja Tilastokeskus).

Kuvio 4. Kaupunkikonsernin lainakannan kehitys 2020–2024 Sastamalassa, Pirkanmaalla ja Suomessa (Lähde: kaupungin tilinpäätökset 2020–2024, Kuntaliitto ja Tilastokeskus). Vuoden 2024 Pirkanmaan ja koko Suomen konsernin lainakantaa ei vielä saatavilla.

Konserninlainakannan suurehkoa laskua vuonna 2023 selittää Pirkanmaan sairaanhoitopiirin omistuksen poistuminen kaupunki konsernista.

Lainanhoitokate (konserni)

$$= (\text{vuosikate} + \text{korkokulut}) / (\text{korkokulut} + \text{lainanlyhennykset})$$

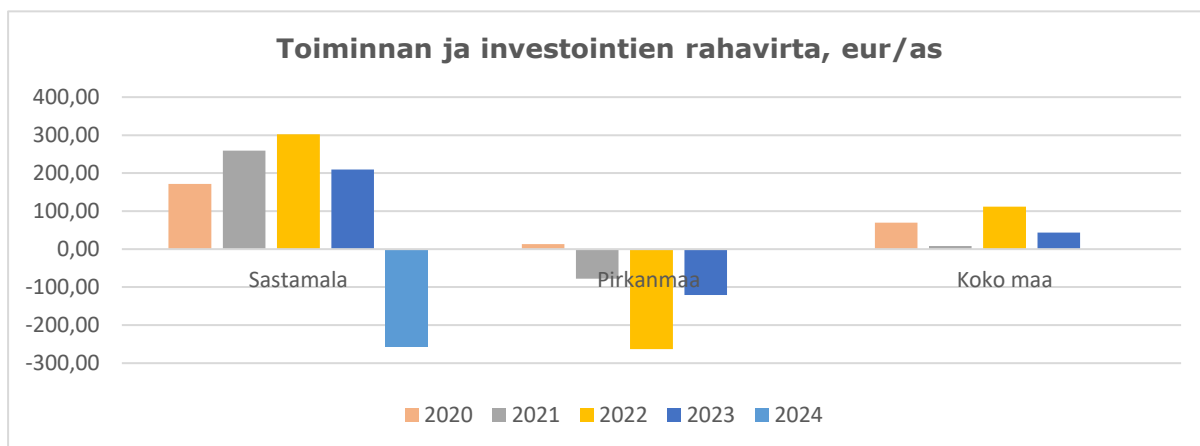
Lainanhoitokate kertoo tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja lyhennysten maksuun. Tulorahoitus riittää lainojen

hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan kunnan omaisuutta tai vähentämään kassavaroja. Kuntalain mukaan konsernitilinpäätöksen laskennallisen lainanhoitokatteen tulisi olla vähintään 0,8. Sastamalan kaupunkikonsernissa tunnusluku oli 1,91 (2023: 2,35).

Investointien tulorahoitus

Rahoituslaskelman välitulos toiminnan ja investointien rahavirta on jo itsessään tunnusluku, jonka positiivinen määrä ilmaisee, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen. Negatiivinen määrä ilmaisee sen, että menoja joudutaan kattamaan joko olemassa olevia kassavaroja vähentämällä taikka ottamalla lisää lainaa. Tunnusluvussa voi olla vuosittain isoja poikkeamia ja erityisesti isot investointimenot vievät tunnusluvun helposti negatiiviseksi.

Sastamalan kaupungin tulorahoitus (vuosikate ja satunnaiset erät) on riittänyt kattamaan investointien nettomenot vuosina 2020–2023. Tilikauden 2024 suuren investointitahdin takia lainakanta on noussut noin 10 miljoonaa euroa edelliseen vuoteen verrattuna.

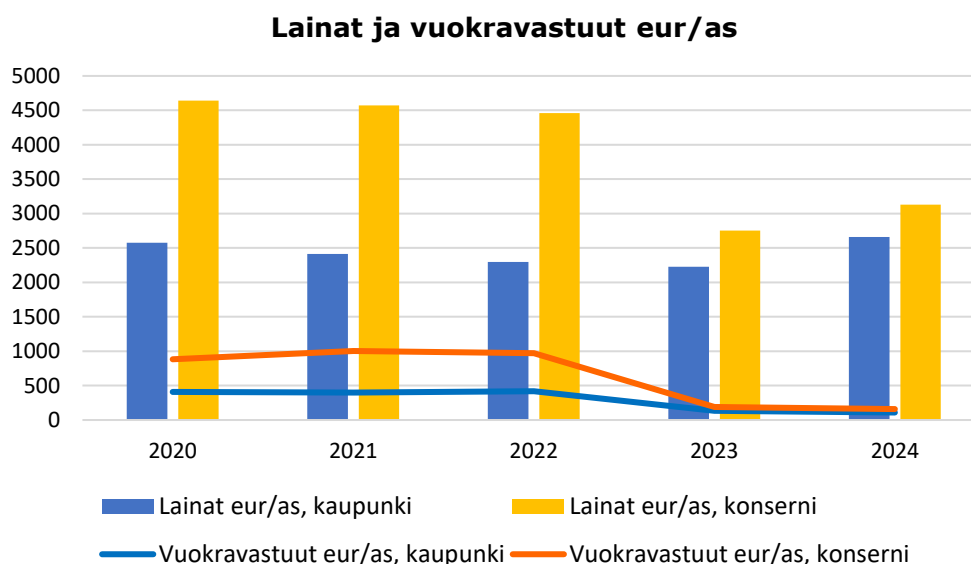

Kuvio 5. Toiminnan ja investointien rahavirran kehitys Sastamalassa, Pirkanmaalla ja Suomessa 2020–2024 (Lähde: kaupungin tilinpäätökset 2020–2024 sekä Kuntaliitto). Vuoden 2023 Pirkanmaan ja koko Suomen konsernin lainakantaa ei vielä saatavilla.

Lainat ja vuokravastuut, euroa/asukas

Kunnat voivat investoida suoraan omaan taseeseensa tai vuokrata esimerkiksi tiloja tai koneita. Pelkkää lainakannan kehitystä vertailemalla voi jäädä huomioimatta erilainen palvelujen

tuottamistapa. Vuokravastuiden kehityksen perusteella voidaan arvioida kaupungin vastuiden kehittymistä kokonaisvaltaisemmin. Seuraavassa kuviossa nähdään Sastamalan kaupungin ja konsernin lainojen ja vuokravastuiden kehitys ajalla 2020–2024. Kaupungin vuokravastuiden kehitys on pysynyt varsin vakaana. Konsernin osalta lainojen ja vastuiden pienenemistä selittää Pirkanmaan sairaanhoitopiirin jääminen pois konsernista vuonna 2023.

Kuvio 6. Lainat ja vuokravastuut, euroa/asukas kaupunki ja konserni 2020–2024. (Lähde: kaupungin tilinpäätökset 2020–2024).

Korkokulut nousivat reilut 0,3 milj. euroa vuoteen 2023 verrattuna lainamäärän noustessa noin 10 milj. eurolla 62,4 milj. euroon.

4.2.2 Konsernitason taloudellisen tuloksen arviointi

Kuntakonsernin taloudelliseen tulokseen vaikuttaa myös tytäryhtiöiden ja osakkuusyhteisöjen tulos. Sastamalan Vesi Liikelaitoksen tulos on mukana kaupungin luvuissa ja sen tavoitteiden toteutumista käsitellään teknisen toimen kohdalla. Tytäryhteisöissä tapahtui seuraavia konsernin tulokseen merkittävästi vaikuttavia asioita.

Sastamalan kaupungilla oli vuoden 2024 lopussa viisi konsernitilinpäätökseen yhdisteltyä tytäryhtiötä. Tytäryhtiöiden määrä pysyi ennallaan 2024 aikana.

Sastamalan Ruoka- ja Puhtauspalvelut Oy:n (Servi) liikevaihto kasvoi edellisvuoteen verrattuna ja oli 10,9 miljoonaa euroa. Liikevaihdon

kasvu johtui hinnankorotuksista, joita jouduttiin tekemään kustannusten nousun takia. Yhtiön talouden tasapainottamiseksi kaupunki edellytti omistajana Serviä aloittamaan uuden talouden tasapainottamisohjelman. Yhtiö onnistui kasvattamaan liikevaihtoa ja tekemään positiivisen tuloksen. Tilikauden tulos parani edellisvuoteen verrattuna ollen 0,2 miljoonaa euroa.

Sastamalan Vuokratalot Oy:n yhtiön tilojen käyttöasteen keskiarvo oli vuoden 2024 aikana noin 85 % (2023 noin 88 %). Tilikauden tulos ennen tilinpäätössiirtoja muodostui lievästi negatiiviseksi vuonna 2024 myytyjen kiinteistöjen myyntitappioiden vuoksi.

Tarkastuslautakunta pitää hyvänä, että vanhoista huonokuntoisista kiinteistöistä luovutaan. Ulospäin vaikuttaa kuitenkin siltä, että Sastamalan Vuokratalojen ainoat konkreettiset toimet tilojen käyttöasteen parantamiseksi on vanhojen kiinteistöjen purkaminen. Tarkastuslautakunta näkee hyvänä, että tuleville vuosille suunnitellaan peruskorjauksia, jonka myötä asunnot muuntuvat kokoluokaltaan vuokrattavammiksi.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että Sastamalan Vuokratalot yhdessä kaupungin kaavoituksen kanssa laatisivat pidemmän aikavälin suunnitelman kaupungin vuokra-asuntojen tarpeesta tukemaan kaupungin strategiaa.

Lisäksi tarkastuslautakunta kiinnitti huomiota siihen, että Vuokratalojen sitovat tavoitteet ovat minimivaatimuksia elinkelpoiselle yritystoiminnalle.

Kiinteistö Oy Hopunkallion tilikauden 2024 voitto oli positiivinen. Kiinteistön tuotot ja kulut toteutuivat olennaisesti budjetoidulla tasolla.

Sastamalan Lämmön haasteena on ollut ostoenergian huomattavan suuri hinnan nousu. Vuoden 2023 aikana tehty hinnan myyntienergian hinnan korotus vaikutti koko 2024 vuoteen ja nosti liikevaihtoa. Tilikauden voitto oli 202.000 euroa.

4.2.3 Strategiakauden talouden arviointi

Strategiakauden 2022–2025 valintoja ohjaava visio on ”Omannäköisen elämän Sastamala”. Sastamala on kiinteä osa Tampereen työssäkäyntialuetta. Strategiaa toteutetaan

elinvoimaohjelman, hyvinvointisuunnitelman, kaupunkirakennesuunnitelman ja kaavoitusohjelman kautta. Strategiset mittarit, jotka kuvaavat kehityksen suuntaa ovat seuraavilla osa-alueilla: väestödynamiikka, työllisyysdynamiikka, yritysdyynamiikka, tulodynamiikka ja muu elinvoimadynamiikka.

Sastamalan kaupungilla oli käynnissä erillinen sopeutusohjelma vuosille 2020–2023. Sopeutusohjelman toteutumisesta on laadittu erillinen tarkempi loppuraportti ja raportoitu vuoden 2023 tilinpäätöksessä.

Tasapainoinen talous mahdollistaa myös alueen elinvoimaa lisäävien toimenpiteiden ja investointien toteuttamisen. Sastamalan kaupungin taloussuunnitelmassa 2024–2026 tavoitteena on ollut, että kaupungin talous on tasapainossa. Muina tasapainoisen talouden tavoitteina ovat olleet tuloveroprosentin kilpailukykyisyys sekä verotulojen määrän kehitys ja kertymä kuntien keskimääräiseen tasoon verrattuna sekä vuosikatteen riittävyys poistoihin. Lisäksi tavoitteena on ollut, että kunta- ja konsernitason lainamäärä/asukas ovat edelleen pienempiä kuin kunnissa keskimäärin.

Strategiakauden talouden kehityksen arviointi on haasteellista hyvinvointialueuudistuksesta, Ukrainan sodasta ja koronapandemiasta johtuen, jotka vaikuttavat vuosien vertailukelpoisuuteen. Verotulot ja valtionosuudet vähenivät merkittävästi vuodesta 2023 alkaen, kun hyvinvointialueet aloittivat toimintansa. Hyvinvointialueuudistus vaikuttaa myös konsernin taloustietojen vertailukelpoisuuteen, kun vuodesta 2023 alkaen Pirkanmaan sairaanhoitopiiriä ei enää yhdistelty kaupunkikonserniin.

Kaupungin tilikauden 2024 tulos on 4,3 milj. euroa ja ylijäämä 4,7 milj. euroa. Vuonna 2024 vuosikate kattoi poistot. Velka määrä asukasta kohti on 2 662 euroa. Kuntien keskimääräinen velkamäärä oli 3 380 euroa/asukas. Sastamalan tuloveroprosentti on hieman koko Pirkanmaan aritmeettista keskiarvoa alhaisempi. Myös kiinteistöveroprosentit ovat keskimääräistä matalammat.

4.3 Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen

Toiminnalliset tavoitteet on käsitelty jokaisen toimialan alla erikseen.

4.3.1 Konsernihallinto

Konsernihallinnon tavoite Päivitetään ennakko vaikutusten arviointiohjeistus (EVA) ja arviointimenettely vakiinnutetaan on toteutunut osittain ja valmiusaste on 10% kun päivityksen valmistelu on käynnistynyt. Päätösten vaikutusten ennakkoarviointi on kirjattu eri näkökulmien osalta useampaan eri lakiin kuntien tehtäväksi. Esimerkiksi ympäristövaikutusten sekä asukkaiden hyvinvointiin ja terveyteen kohdistuvien päätösten arviointi ovat kunnille lakisääteisiä. Tähän olisi olemassa esim. Kuntaliiton sähköinen työväline, joten miksi käyttöönotto laahaa?

Konsernihallinnon henkilöstöasioiden riskienhallinnassa on yhä suurin osa tavoitteista toteutunut vain osittain. Koska ohuen organisaation riski on tunnistettu ja organisaation toimenkuvat ovat kasvaneet mm. työllisyysasioiden siirtyessä kuntaan, pitää tarkastuslautakunta erittäin tärkeänä asian hoitamista kuntoon. Laadukkaan päätöksenteon takana on hyvä valmistelu ja muutosvaiheessa täytyy toimenkuvaan kuuluvan tiedon siirtyminen jatkajalle olla varmistettu.

Osaamisen pääoman säilyttäminen on yhtä tärkeää kuin taloudellisen pääoman säilyttäminen. Työnantajana kaupungin pitäisi luoda käytänteet ja niihin tarvittavat resurssit, joilla jokainen työntekijä voi dokumentoida oman työtehtävänsä rutiinit, olennaiset tiedot, vastuut ja määräajat. Tämä on tärkeää henkilöstömuutoksien aikana mutta myös työuran aikana, esimerkiksi tuuraaminen ja töistä irti päästäminen loman aikana on helpompaa.

Tarkastuslautakunta on myös kiinnittänyt huomiota esimerkiksi sosiaalisessa mediassa tapahtuvaan virheellisen tiedon levittämiseen ja kaupungin henkilökunnan moittimiseen. Jokaiseen viestiin ei ole tarkoituksen mukaista vastata mutta onko kaupungilla ketään, joka oikoi virheellisiä tietoja, vaikka Facebookin Sastamalan keskusteluseinällä? Yksittäisen virkamiehen maalittaminen on erilaisissa mittasuhteissa kuin se aiemmin, ennen (epä)sosiaalista mediaa oli, onko kaupungilla antaa tukea tällaisen ryöpytyksen kohteeksi joutuvalle työntekijälle?

Nuorten kesätyöllistäminen on vähentynyt vuodesta 2023 noin 20 %. Nuoren tulee nykyään etsiä itse kesätyöpaikka ja yhdessä työnantajan kanssa täyttää Kesätyösetelihakemus, ja lähettää se allekirjoitettuna. Nuoren vastuu on lisääntynyt aiempaan käytäntöön verrattuna. Tarkastuslautakunta pohtii, onko tällä yhteys kesätyöllistymisen vähenemiseen, onko prosessi liian vaikea? Monille nuorille jo TET- paikkojen hakeminen on ison kynnyksen takana. Tämä järjestelmä suosii ennestään aktiivisia nuoria tai niitä, joilla on omien verkostojensa tuki työnhaussa. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että kaikki mahdollinen tehdään kesätyöllistymisen lisäämiseksi, vaikka se vaatisi asioiden tekemistä nuorten puolesta työllistymisen alkuun pääsemiseksi.

Hyvinvointikertomuksen lasten ja nuorten indikaattoreista erottuvat ammattioppilaitoksissa opiskelevat nuoret, joiden kokemus terveydentilasta ja huolta herättävä päihteidenkäyttö ovat sekä valtakunnan että Pirkanmaan keskiarvoa heikommalla tasolla. Tämä herättää huolta muun muassa tulevaisuuden työkyvyn rakentumisesta. Toimenpiteitä nuorten hyvinvoinnin edistämiseen tarvitaan.

Konsernipalvelut					
Strateginen valinta	Vastuualueen kaupunkistrategiasta johdettu tavoite	Sitova tavoitetaso	Mittari	Toteuma 31.12.	Tila
Elinvoimaa työstä ja yrittäjyydestä	Valmistaudutaan julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen siirtoon kuntiin vuonna 2025 yhteistyössä läntisen Pirkanmaan muiden kuntien kanssa.	Läntisen Pirkanmaan työllisyysalueen toimintamalli on rakennettu ja työllisyysalue on valmisaloittamaan palvelu tuotannon vuoden 2025 alusta.	Valmiusaste (%)	Valmisteluryhmät työskentelivät koko vuoden 2024 ja toimintamalli valmistui. Sastamalan kaupunki järjestämisvastuullisena otti vastaan 01.01.2025 liikkeenluovutuksella siirtyvät valtion TE-palvelut ja henkilöstön. Valmisteluun ja uudistukseen toimeenpanoa varten tarvittavat rekrytoinnit tehtiin. Hallintosääntö muutokset tehtiin. Työllisyyslautakunta aloitti työnsä elokuussa 2024. Taloushallinnon rakenne ja maksuliikenteen hoito sekä tarvittavat integraatiot rakennettiin siltä osin mitä oli tiedossa 2024 vuoden aikana. Taloushallinnon ja maksuliikenteen osalta työ jatkuu vuoden 2025 puolelle. Tietohallinnon järjestelmäratkaisut pääosin tehtiin, mutta korjauksiakin jouduttiin tekemään alkuvuodesta 2025.	Toteutunut

				Viestintäsuunnitelman valmistelu toteutui vuoden 2024 osalta, mutta vuoden 2025 suunnitelmaa ei tehty. Valmiusaste 100 %.	
Elinvoimaa työstä ja yrittäjyydestä	Valmistellaan kaupungin elinkeinopuolen uudistus (nykyinen + siirtyvät tehtävät).	V. 2024 aikana	Valmiusaste (%)	Elinkeinopalveluiden organisaatiota uudistettiin ja elinvoimapalvelut aloitti toimintansa 1.1.2025. Elinvoimapalveluihin kuuluvat yrityspalvelut ja kaupunkimarkkinointi. Valmiusaste 100 %.	Toteutunut
Elinvoimaa työstä ja yrittäjyydestä	Valmistaudutaan vuoden 2025 alusta voimaan tulevaan kotoutumislainsäädännön kokonaisuudistukseen.	Kotoutumispalvelujen toimintamalli ja rakenteet on valmisteltu TE-uudistukseen nivoutuen.	Valmiusaste (%)	Kotoutumispalvelujen toimintamalli työllisyysalueen keskitettyinä palveluina saatiin valmisteltua lakisääteisten palvelujen osalta. Kotoutumisen kokonaisuuteen ja kansainväliseen rekrytointiin liittyvät palvelurakenteet vaativat vielä kehittämistä. Sastamalan kaupunki tuottaa 01.01.2025 alkaen Läntisen Pirkanmaan työllisyysalueelle kotoutujien työvoimapalvelut ja kuntien lakisääteiset kotoutumissuunnitelmat. Rekrytointi kansainvälistymispalveluiden ja kotoutumisen edistämisen palveluihin on tehty. Tietohallinnon järjestelmäratkaisut toteutettiin, Koto-AJ otettiin käyttöön tammikuussa 2025. Kotoutumisohjelma päivitettiin. Hallintosääntö päivitettiin. Yhdyspinnat muihin toimijoihin toteutui mm. ELY-keskuksen, sopijakuntien ja koulutuksenjärjestäjien kanssa sekä osin myös hyvinvointialueen kanssa. Valmiusaste 80 %.	Toteutunut osittain
Hyvinvointia asumiseen ja elämiseen	Päivitetään ennakkovaikutusten arviointiohjeistus (EVA) ja arviointimenettely vakiinnutetaan.	Ennakkovaikutusten arviointiohjeistus on päivitetty ja arviointeja tehty kaikilla toimialoilla.	Valmius- ja toteutusaste (%)	Ohjeistuksen päivityksen valmistelu on käynnistynyt. Arviointimenettely ei ole vielä vakiintunut. Valmiusaste 10 %.	Toteutunut osittain
Hyvinvointia asumiseen ja elämiseen	Markkinoidaan Sastamalaa omannäköisen elämän asuinpaikkana ja edistetään vaikuttavaa viestintää.	Käytettävissä olevat viestintä- ja markkinointikanavat valjastetaan tehokkaaseen käyttöön eri käyttäjäryhmät huomioiden.	Valmius- ja toteutusaste (%)	Asumisen markkinoinnin kampanjat valmistuivat jo vuoden 2024 puolella, mutta käynnistettiin eri kanavissa vasta alkuvuodesta 2025 joulunpyhien jälkeen. Valmiusaste 80 %.	Toteutunut osittain

Osaamista tulevaisuuden tekijöille	Hyödynnetään kaupungin oman työllisyydenhoidon ekosysteemin täysimääräisesti erityisesti elinkeino-, työllisyys- ja koulutussektoreilla, jotta alueella olisi osaavaa työvoimaa saatavilla työelämän tarpeita vastaavasti.	TE2024 - uudistukseen liittyvä työllisyydenhoidon ekosysteemin toimintasuunnitelma on valmis.	Valmiusaste (%)	TE-uudistuksen vaativat rakenteet ja asiakaspalveluprosessit pääosin saatiin rakennettua. Läntisen Pirkanmaan työllisyysalueella toimii Sastamalan kaupungin asettama työllisyyslau-takunta. TE-uudistuk-seen valmistauduttiin ja työllisyyslautakunnan päätöksellä toimivaltaa siirrettiin sopijakuntien lähipalveluihin. Työllisyyden ekosysteemiä päästään näin hyödyntämään kaikissa työllisyysalueen kunnissa kunnan omaa ekosysteemiä hyödyntäen. Keskitetyt palvelut tuotetaan Sastamalan kaupungin toimesta ja työvoimakoulutukset suunniteltiin yhteistyössä Saskyn kanssa vuodelle 2025. Työllisyysalueen kunnat ovat neuvotelleet palvelutuotannosta oman kuntansa / alueensa elinkeinopalvelujen ja kansalaisopistojen kanssa. Palvelutuotannossa on karsittu päällekkäisyydet. Pirkanmaan ELY-keskukselta vastaanotettiin ostopalveluna tuotettavia sopimuksia ja puuttuvia palveluja kilpailutettiin hankintalain mukaisesti. Valmiusaste 100 %.	Toteutunut
------------------------------------	--	---	-----------------	--	------------

Konsernipalvelut johtaa ja ohjaa koko kaupungin konserni organisaatiota. Konsernipalvelujen kokonaiskustannukset alittuivat 12,8 %:ia (0,8 milj. euroa). Valtuustotason sitovat toiminnalliset tavoitteet toteutuivat tai toteutuivat osittain. TE-uudistukseen liittyvät tavoitteet ”Valmistaudutaan julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen siirtoon kuntiin vuonna 2025 yhteistyössä läntisen Pirkanmaan muiden kuntien kanssa” ja ”Valmistellaan kaupungin elinkeinopuolen uudistus (nykyinen + siirtyvät tehtävät)” toteutuivat. Myös tavoite ”Hyödynnetään kaupungin oman työllisyydenhoidon ekosysteemin täysimääräisesti erityisesti elinkeino-, työllisyys- ja koulutussektoreilla, jotta alueella olisi osaavaa työvoimaa saatavilla työelämän tarpeita vastaavasti” toteutui.

Maankäyttö					
Strateginen valinta	Vastuualueen kaupunkistrategiasta johdettu tavoite	Sitova tavoitetaso	Mittari	Toteuma 31.12.	Tila

Hyvinvointia asumiseen ja elämiseen	Sastamalan kytkeminen tiiviimmin Tampereen työssäkäyntialueeseen. Asumiseen ja elinkeinotoimintaan liittyvien kaavojen laadinta Vammalan ja Karkun asemien sekä valtateiden 11 ja 12 läheisyyteen.	Yhden uuden teollisuusalueen ja yhden rautatieasemaan liittyvän asemakaavan valmistuminen ehdotusvaiheeseen vuoden 2024 loppuun mennessä.	Kaavoituksen edistyminen	Asemanseutujen parantamiseen liittyvät Karkun asemanseudun asemakaava ja asemakaavan muutos sekä Vammalan rautatieaseman pohjoispuolen rautatiealueen asemakaavan muutos asetettiin ehdotuksena nähtäville 27.11.2024 ja niiden on tarkoitus valmistua vuoden 2025 alkupuoliskolla. Lisäksi vuoden 2024 puolella hyväksyttiin Häijään Säästömarketin asemakaavan muutos, joka mahdollistaa kaupan kehittämisen.	Toteutunut
Hyvinvointia asumiseen ja elämiseen	Kaavoitetaan tontteja omannäköisen elämisen tarpeisiin (pientaloasumiseen koulujen ja rautatieasemien läheisyyteen).	Yhden aluekeskukseen ja yhden rautatieasemaan tukeutuvan asuinalueen valmistuminen ehdotusvaiheeseen vuoden 2024 loppuun mennessä.	Kaavoituksen edistyminen	Vammalan rautatieaseman läheisyyteen sijoittuva Pikku-Italian pientaloalue valmistui kahdessa osassa siten, että pohjoisen osan kolme tonttia tulivat varattaviksi kesällä 2024 ja eteläisen osan ehdotus tuli uudelleen nähtäville 27.11.2024. Vuoden 2024 puolella valmistuivat myös Kairiston asemakaava, joka mahdollistaa Häijään liikekeskuksen läheisyyteen rivitalojen rakentamisen sekä Mouhijärven maisemakylän Wähätiisalan asemakaavan osan muutos, joka mahdollistaa ensimmäisen maisemakylän täydentämisen neljällä pientalolla. Kiikan korttelin 703 asemakaavan muutos mahdollistaa myös seurakunnan tontin kehittämisen pientalorakentamiselle Kiikan keskustassa. Lisäksi valmistuivat pienemmät kaavamuutokset: Rautaveden länsirannan oikeusvaikutteinen osayleiskaavan osan muutos, Halmesmäentien asemakaavan muutos ja Karhunpolku 30 asemakaavan muutos.	Toteutunut

Maankäytön tavoitteet liittyivät Hyvinvointia asumiseen ja elämiseen tavoitteeseen. Molemmat tavoitteet saavutettiin.

Tarkastuslautakunta toteaa, että tavoitteen yhdestä uudesta teollisuusalueesta ei voida katsoa täyttyneen Häijään Säästömarketin lisärakentamisella.

Ympäristöterveydenhuollon palvelut					
Strateginen valinta	Vastuualueen kaupunkistrategiasta johdettu tavoite	Sitova tavoitetaso	Mittari	Toteuma 31.12.	Tila
Hyvinvointia asumiseen ja elämiseen	Elinkeinonharjoittajien toimintaedellytysten turvaaminen ja elinympäristön terveellisyys ylläpitäminen.	Terveellinen elinympäristö, puhdas vesi ja turvalliset elintarvikkeet. Elintarvikevalvonnan riskin arvioinnin mukaisten tarkastusten toteutuminen >90%.	Riskinarvioinnin mukaisten tarkastusten toteutuminen.	99 %	Toteutunut
Hyvinvointia asumiseen ja elämiseen	Elinympäristön viihtyisyyden edistäminen.	Virikkeellinen ja viihtyisä elinympäristö. Ympäristönsuojelun valvontasuunnitelman riskin arviointiin perustuvien tarkastusten toteutuminen >70%.	Riskin arvioinnin mukaisten tarkastusten toteutuminen.	73 %	Toteutunut
Elinvoimaa työstä ja yrittäjyydestä	Maaseutuelinkeinon tuotannon turvaaminen.	Seutukunnan tuotantoeläinten hyvinvoinnin ja terveyden turvaaminen, päivystysvelvoitteen 100 %:n toteutuminen.	Päivystysvelvoitteen toteutumisprosentti.	100 %	Toteutunut

Ympäristöterveydenhuollon palvelut pääsivät tavoitteisiinsa.

Eläinlääkintähuollossa on ollut henkilöstövajausta ja tekijöitä ei ole saatu kaikkiin avoinna oleviin virkoihin tai sijaisuuksiin. Päivystyksiä on toteutettu osittain sijaisjärjestelyin.

4.3.2 Sivistystoimi

Sivistystoimen kulut pysyivät vuonna 2024 hyvin talousarvion puitteissa, määrärahaylitys oli vähäinen. *Sivistystoimessa on tehty vaikuttavia säästötoimia ja myös kulujen ennakointi on onnistunut.*

Sivistystoimessa onnistuttiin suunnitelmallisella yhteistyöllä vähentämään henkilöstön sairauspoissaoloja merkittävästi, yli 20 %. Satsaukset muun muassa mielen hyvinvointiin kantavat hedelmää. *Tarkastuslautakunta kiittää toimialaa tuloksellisesta yhteistyöstä ja toimista, joilla sairauspoissaolot on saatu vähenemään. Runsaat poissaolot kuormittavat paitsi sairastavia itseään, myös oppilaita, työyhteisöjä ja toimialan taloutta.*

Sivistystoimessa on havaittu oppilaiden sosiaalisten taitojen heikentyneen ja yksinäisyyden lisääntyneen. Yläasteella myös koulupoissaolot ovat lisääntyneet. Tähän vastaamiseksi on alasteella järjestetty harrastustoimintaa koulun jälkeen, lukiossa tehty toimia sosiaalisen ja psyykkisen turvallisuuden vahvistamiseksi ja yläasteella puututtu systemaattisesti koulupoissaoloihin, mihin

muuttunut perusopetuslakikin velvoittaa. On huomattu, että negatiivisen kehityksen kääntäminen edellyttää kouluilta mm. ohjattua toimintaa. Koulukiusaaminen ja yksinäisyys ovat Sastamalan koululaisilla edelleen koko maata ja Pirkanmaata korkeammat (Hyvinvointikertomus 2024).

Tarkastuslautakunta toteaa, että koko kouluyhteisön sosiaaliseen ja psyykkiseen turvallisuuteen sekä kouluviihtyvyyteen on olennaista panostaa pitkäjänteisesti ja suunnitelmallisesti kaikilla kouluasteilla. Teema on keskeinen esimerkiksi oppilaiden mielenterveyden, sosiaalisten taitojen kehityksen, työelämävalmiuksien ja oppimistulosten kannalta.

Lapset vähenevät, mutta päivähoitoa käytetään aiempaa enemmän, mikä nostaa kuluja. Päivähoitopaikkojen tarpeen kattamiseksi muutettiin sopeuttamisohjelmassa lakkautettavaksi aiottu Omenapuiston varahoitoyksikön toiminta päiväkotitoiminnaksi 1.8.2024 alkaen, mikä mahdollisti 21 paikkaa aiemman 12 sijaan. Jatkossakin keskustan alueen päivähoitopaikkojen tarpeen ennakoidaan lisääntyvän. *Tarkastuslautakunta arvioi, että ratkaisu on ollut kustannustehokas ja perusteltu.*

Sastamalan oppilaskuljetukset ja palveluliikenne kilpailutettiin vuonna 2022. Sopimuskaudeksi 2.5.2023 - 31.7.2025 valittiin selvästi muita alhaisemman hinnan tarjonnut yritys. Kuljetukset toimivat hyvin. Yritys kuitenkin ilmoitti 22.10.2024 jättävänsä optiovuoden käyttämättä, mikä tuli kaupungille yllätyksenä. Kaupunki järjesti markkinavuoropuhelun 26.11. ja lopputulos oli, että kaupunki solmi uuden sopimuksen suorahankintana ajalle 1.8.2025-31.7.2026, perusteluna oli äärimmäinen kiire. Sopimuksen arvo oli 2,22 milj. euroa, siis 550 000 e korkeampi kuin sopimuskauden hinta lukuvuoden kuljetuksille, joka oli 1,67 milj. euroa. Liikennöitsijävetoiseen malliin siirtyminen ja kilpailutus ei näin ollen valitettavasti tarjonnut sellaista säästöä, mistä kilpailutuksen jälkeen puhuttiin. Myös kilpailu- ja kuluttajavirasto on vaatinut kaupungilta vastauksia siitä, miksi kävi niin, että suorahankintaan päädyttiin. On selvä, ettei kunnan tulisi joutua tällaiseen "pakkorakoon". *Tarkastuslautakunta kehottaakin kuntaa jatkossa kehittämään prosessia niin, että optiovuoden käytöstä tai käyttämättä jättämisestä on hyvissä ajoin päästy sopimukseen yrityksen kanssa.*

Tarkastuslautakunta pyytää selvitystä, miksi neuvotteluita optiovuoden käytöstä ei aloitettu ajoissa.

Sivistyspalveluiden osalta toiminnalliset tavoitteet saavutettiin pääosin. Varhaiskasvatuspalveluiden tarve jatkoi kasvuaan, josta aiheutui ennakoimaton palvelutarpeen ja kustannusten lisääntyminen. Kaikilla vastuualueilla toteutettiin merkittävää strategian mukaista palveluiden kehittämistä, osittain myös ulkopuolisen hankerahoituksen turvin. Mouhijärven yhteiskoulun rakennushanke valmistui ja Taitotalon sekä Pehulan rakennushankkeet alkoivat.

Varhaiskasvatus					
Strateginen valinta	Vastuualueen kaupunkistrategiasta johdettu tavoite	Sitova tavoitetaso	Mittari	Toteuma 31.12.	Tila
Hyvinvointia asumiseen ja elämiseen	Hyvinvoivat työyhteisöt	Työyhteisöille tarjotaan tukea mielen hyvinvoinnin asioissa Yksiköissä käynnistetään Hyvän mielen työpaikka -teeman mukainen kehittämistyö	Esihenkilöiden ja henkilöstön kouluttaminen teemasta toteutuu (toteutuu/ei toteudu) Henkilöstön mentorointitoiminta ja mentorointiryhmät ovat käynnistyneet (toteutuu/ei toteudu)	Hyvän mielen työpaikka -teema mukana esihenkilöiden kokouksissa. Varhaiskasvatusjohtaja ja työhyvinvointikoordinaattori pitivät keväällä esihenkilökierroksen yksiköissä, joissa Hyvän mielen työpaikan teemat ovat olleet keskeisesti mukana. Henkilöstön mentorointiryhmät toteutuvat säännöllisesti eri ammattiryhmille.	Toteutunut
Osaamista tulevaisuuden tekijöille	Toiminnan laadullisen arvioinnin kehittäminen	Varhaiskasvatuksen laadunarviointijärjestelmä Valssi otetaan käyttöön	Laadunarviointijärjestelmä Valssi otetaan käyttöön ja liitetään osaksi arvioinnin kokonaisuuteen (toteutuu / ei toteudu)	Laadun arviointijärjestelmä Valssi on otettu käyttöön. Samalla laadun arvioinnin kokonaisuus on päivitetty ja Valssi on liitetty mukaan kokonaisarviointiin	Toteutunut
Osaamista tulevaisuuden tekijöille	Kestävä kehityksen mukaisen toiminnan edistäminen kasvatustyössä ja toiminnassa	Varhaiskasvatuksen kestävän kehityksen suunnitelma päivitetään	Varhaiskasvatuksen kestävän kehityksen suunnitelma on päivitetty (toteutuu / ei toteudu)	Kestävän kehityksen suunnitelma on päivitetty työryhmän toimesta syyskaudella 2024	Toteutunut

Varhaiskasvatuksen kokonaiskulut alittuivat noin 147 tuhatta euroa, eli yhden prosentin verrattuna muutostalousarvioon. Osallistumisasteen kasvusta johtuen varhaiskasvatukseen haettiin lisämäärärahaa vuoden aikana kattamaan henkilöstökustannuksia. Lisäksi tietohallintokulujen sekä ruoka- ja puhtauspalveluiden kustannukset kasvoivat edellisestä vuodesta. Syksyllä toteutettiin talouden sopeuttamistoimenpiteitä. Toimintaan kohdistuvaa

henkilöstöresurssia tiukennettiin, huomioiden kuitenkin lakisääteinen mitoitustas ja mm. koulutukseen osallistumista rajoitettiin sijaiskustannusten minimoimiseksi. Yksityisen hoidon tukeen varattu määräraha alitti talousarvion.

Perusopetus					
Strateginen valinta	Vastuualueen kaupunkistrategiasta johdettu tavoite	Sitova tavoitetaso	Mittari	Toteuma 31.12.	Tila
Hyvinvointia asumiseen ja elämiseen	Hyvinvoivat työyhteisöt ja koulut	Perusopetuksen työyhteisöt saavat tukea työntekijöiden mielen hyvinvoinnin edistämiseen. Koulut ovat mukana Hyvän mielen työpaikka -kehittämisessä. Oppilaiden koululäsnäolon tukemisen toimintamallit ovat jalkautuneet jokaisen koulun arkeen.	Esihenkilöt ovat saaneet koulutusta ja tukea mielen hyvinvoinnin johtamiseen liittyvissä asioissa. Toteutuu/ei toteudu Jokainen koulu on mukana Hyvän mielen työpaikka -kehittämistyössä (tilannearvion tekeminen, toimintasuunnitelman laatiminen ja toteuttaminen). Toteutuu/ei toteudu Kehitetään mentorointi-mallia työhyvinvoinnin tueksi ja ammatillisen osaamisen kehittämiseksi. Mentorointiryhmät ovat toteutuneet /eivät toteutuneet Koululäsnäolon toimintamallit on jalkautettu osaksi jokaisen koulun arkea (ennaltaehkäisevät toimet, Wilma-robotti, puuttumisen toimintamallit käytössä) Toteutuu/ei toteudu	Esihenkilöitä on osallistunut mm. esihenkilösparraukseen työhyvinvoinnin teemasta. Opetuspäällikkö ja työhyvinvointikoordinaattori ovat käyneet kaikkien esihenkilöiden kanssa keskustelut yksikön työhyvinvointiin liittyen ja tarvittavia toimia on suunniteltu yhdessä. Koulut ovat mukana Hyvän mielen työpaikkakehittämistyössä. Teema on säännöllisesti esillä henkilöstökokouksissa. Mentorointitoiminta on käynnistynyt. Uusille työntekijöille on tarjottu mahdollisuutta mentorointiin. Myös muilla työntekijöillä on mahdollisuus osallistua. Toiminnasta on saatu hyviä tuloksia. Koululäsnäoloa tukevat toimintamallit on jalkautettu osaksi jokaisen koulun arkea (ennaltaehkäisevät toimet, poissaolojen seuranta, puuttumisen toimintamallit). Kunnan tasolla poissaolotietoja kootaan ja seurataan osana opiskeluhoitotyötä.	Toteutunut

Hyvinvointia asumiseen ja elämiseen	Oppilaiden terveellisten elämäntapojen edistäminen ja fyysisen toimintakyvyn kehittäminen.	Kaikki perusopetuksen koulut toimivat Liikkuva koulu -periaatteiden mukaisesti. Kouluilla tehostetaan MOVE-mittausten (kansallinen nuoren fyysisen toimintakyvyn mittausta- ja palautejärjestelmä) hyödyntämistä opetuksen ja oppilaiden ohjaamisen välineenä yhteistyössä liikuntapalveluiden ja opiskeluhoollon toimijoiden kanssa. Oppilaita ohjataan myös liikuntapalveluiden koulu-pt-palveluun.	Jokaisella koululla on Liikkuva koulu -vastaava ja yhteinen suunnitelma koulupäivän liikunnallistamiseksi. Suunnitelma on toteutunut lukuvuoden aikana. Toteutunut/ei toteutunut MOVE-mittaukset on toteutettu yhteistyössä liikuntapalveluiden kanssa. MOVE-mittausten pohjalta on suunniteltu opetusta ja ohjattu oppilaita. Toteutunut/ei toteutunut	Jokaisella koululla on liikkuva koulu -vastaava. Koulut liikunnallistavat koulupäiviä aktiivisesti ja suunnitelmallisesti. MOVE-mittaukset on toteutettu yhteistyössä liikuntapalveluiden kanssa. MOVE-mittausten pohjalta on suunniteltu opetusta ja ohjattu oppilaita. Monialaista yhteistyötä ohjaamisessa on tiivistetty (kouluterveydenhoitajat, koulu-pt-palvelu). Toiminnalla on saatu vaikuttavia tuloksia.	Toteutunut
Osaamista tulevaisuuden tekijöille	Kestävä kehityksen edistäminen kouluissa	Kestävän kehityksen teemoja huomioidaan opetuksessa ja opetuksen järjestämisessä. Kestävä kehitys näkyy koulujen arjessa pedagogiikassa, valinnoissa, oppilaiden osallisuudessa ja esim. erilaisissa teemapäivissä.	Kestävän kehityksen teemat on nostettu lukuvuosisuunnitteluun lv. 2024-25 suunnitelmiin. Toteutunut/ei toteutunut Opettajille ja johtajille on järjestetty teemasta koulutusta ja ohjausta. Toteutunut/ei toteutunut Oppilaita on osallistettu kestävän kehityksen teemojen käsittelyyn (osallisuuden toimintamallien mukaisesti) Toteutunut/ ei toteutunut.	Koulut huomioivat kestävän kehityksen teemoja opetuksessa ja muussa koulun toiminnassa. On järjestetty esimerkiksi teemapäiviä ja monialaisia opetuskokonaisuuksia sekä huomioitu kestävää kehitystä koulun arjen toimissa (esim. kierrätys). Laajempaa koulutusta teemasta ei ole pystytty järjestämään (koulutus ja sijaiskustannusten rajaaminen, aikataulut). Teemaan on paljon valmista materiaalia saatavilla. Oppilaat ovat osallistuneet teeman käsittelyyn kouluilla. Kestävän kehityksen teemaa on pidettävä jatkossakin monipuolisesti esillä koulujen arjessa ja opetuksessa opetussuunnitelman mukaisesti.	Toteutunut osittain

Perusopetuksen talousarvio toteutui kokonaisuutena melko hyvin. Kokonaiskustannukset ylittyivät noin 1,0 %:ia (0,2 milj. euroa). Toiminnallisista tavoitteista toteutui kaksi kolmesta, yksi toteutui osittain.

Lukiokoulutus					
Strateginen valinta	Vastuualueen kaupunkistrategiasta johdettu tavoite	Sitova tavoitetaso	Mittari	Toteuma 31.12.	Tila
Hyvinvointia asumiseen ja elämiseen	Hyvinvoiva työyhteisö	Sosiaalisen ja psyykkisen turvallisuuden vahvistaminen lukioyhteisössä: Opiskelijoille ja henkilöstölle laaditaan perehdytysmateriaali hyvinvoivan yhteisön rakentamiseen. Henkilöstö perehdytetään psyykkisen ja sosiaalisen turvallisuuden vahvistamiseen.	Opettajien koulutukset toteutuneet. Opiskelijoiden perehdytystilaisuudet toteutuneet.	Opettajille on järjestetty hyvinvointia edistävän pedagogiikan koulutusta. Opiskelijoille on järjestetty sosiaalista ja psykologista turvallisuutta vahvistavia, toiminnallisia työpajoja.	Toteutunut
Hyvinvointia asumiseen ja elämiseen	Terveellisen elämäntavan edistäminen	Vahvistetaan koko lukioyhteisön hyvinvointiosaamista. Keskitytään tietotyön vaatimiin hyvinvoinnin haasteisiin, palautumiseen ja fyysisen aktiivisuuden lisäämiseen. Perehdytetään koko lukioyhteisö palautumiseen hyvinvointitaitoja ja pilotoidaan palautumisen ohjausta. Valmistellaan istumisen vähentämistä ja fyysistä aktiivisuutta lisäävä toimintamalli.	Hyvinvoinnin vuosikello on valmis ja otettu käyttöön. Palautumiskeinoja on pilotoitu. Toimintamalliin on kirjattu yhteiset käytännöt.	Opiskelijoille on järjestetty palautumistaitoja edistäviä toiminnallisia työpajoja. Ryhmänohjauksen ja opinto-ohjauksen yhteistyönä on valmisteltu hyvinvoinnin vuosikello, jonka perusteella hyvinvointitaitoja on vahvistettu ryhmänohjaustunneilla.	Toteutunut
Osaamista tulevaisuuden tekijöille	Ilmastotietoisen ajattelutavan edistäminen	Lisätään kestävään kehitykseen liittyvää osaamista. Lukiolaisille järjestetään kestävään kehitykseen liittyviä teemaviikkoja ja tapahtumia.	Teemaviikko on toteutunut. Itämeri-päivän ruokahaasteeseen on osallistuttu.	Lukio on osallistunut Itämeri-päivän ruokahaasteeseen	Toteutunut osittain
Osaamista tulevaisuuden tekijöille	Laadunhallinnan vahvistaminen	Osana verkostohankkeen toimintaa laaditaan Vammalan lukion laadunhallintamalli, joka tekee näkyväksi lukiossa tehtävän julkisten palveluiden laadunhallintatyön.	Laadunhallintamalli on tehty. Laatua kuvaavat tunnusluvut ja mittarit on otettu käyttöön.	Laadunhallintamalli on tehty. Lukion toimintaa on arvioitu sen mukaisesti ja toimintaa kehitetään laadunhallintamallin mukaisesti.	Toteutunut

Lukiokoulutuksen toiminnalliset tavoitteet toteutuivat yhtä tavoitetta lukuun ottamatta, joka toteutui osittain. Lukiokoulutuksen kulut toteutuivat lähes talousarvion mukaisesti. Tilinpäätöksen mukaan syksyllä 2024 opiskelijamäärä hiukan kasvoi edellisvuoteen verrattuna, mutta tämä ei aiheuttanut merkittäviä lisäkustannuksia.

Elämänlaatu					
Strateginen valinta	Vastuualueen kaupunkistrategiasta johdettu tavoite	Sitova tavoitetaso	Mittari	Toteuma 31.12.	Tila
Hyvinvointia asumiseen ja elämiseen	Kuntalaisten hyvän mielenterveyden edistäminen ja elintapoihin vaikuttaminen	Nuorten kannustaminen normaalipainossa pysymiseen. Luodaan nuorten tuki-, tieto-, koulutus- ja hyvinvointipalveluiden kesken yhteistyömalli. Pienituloisten eläkeläisten osallistumisen lisääntyminen opiston toimintaan	Koulu PT-palvelun (liikunta ja hyvinvointiohjaus) asiakasmäärät. Tavoite 15 eri asiakasta/vuosi Toteutuu/ei toteudu Pienituloisten eläkeläisten aktiivimaksujen määrä opiston toiminnassa on lisääntynyt, vrt. Kevät 2024- syksy 2024	Koulu PT-palvelussa oli 22 asiakasta. Kaikkiaan koulu PT-palvelun asiakasmäärä oli 1094. Toteutuu: Nuorten palvelu- ja ohjausverkoston Nupaven toiminta on vakiintunut. Ei toteudu: Pienituloisten eläkeläisten aktiivimaksut kevät -24: 65, syksy -24: 60.	Toteutunut osittain
Elinvoimaa työstä ja yrittäjyydestä	Työllisyyttä edistävien koulutusten kehittäminen ja palveluiden järjestäminen	Toteutetaan koulutusta työllisyyttä edistävien osaamistarpeiden parantamiseksi Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten väheneminen ja työpajatoiminnassa olleiden nuorten toimintakyvyn ja arjenhallinnan paraneminen	Koulutukseen osallistujien määrä/vuosi väh.50 Työpajaan ohjautuneiden nuorten (tavoite 15 nuorta/vuosi) ja jatko-ohjausten määrä (partilastointi)	Sastamalan Opiston Jotpa-hankkeen työllisyyttä edistäviin osaamispalveluihin osallistui 26 henkilöä (netto) ja 67 kurssilaista. Opintopisteitä Sastamalan koulutuksissa suoritettiin yhteensä 40. Avoimen yliopiston koulutuksiin osallistui 27 henkilöä. Työpajan ryhmävalmennuksessa oli 18 nuorta. Osa valmennettavista suoritti työpajassa peruskoulun loppuun, osa ohjautui jatko-opiskelemaan 2.asteelle ja osa jatkaa ryhmävalmennuksessa.	Toteutunut
Osaamista tulevaisuuden tekijöille	Lasten ja nuorten lukutaitojen edistäminen	Kirjaston ja perusopetuksen yhteistyösuunnitelmaa (eri vuosiluokille sovitut toteutettavat yhteistyömuodot, esim. kirjavinkkaus ja kirjastonkäytön opetus) noudatetaan.	Kirjavinkkausten ja kirjastonkäytön opastuskertojen määrä/osallistujien määrä	Kirjavinkkausten ja kirjastonkäytönopetuksia peruskoululle 68 kpl, 1241 osallistujaa	Toteutunut

Hyvinvointia asumiseen ja elämiseen	Sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyys- ja tietoisuuden lisääminen.	Sastamalan asenneilmapiiri on erilaisuutta kunnioittava ja elämänlaatupalveluiden tilat ovat turvalliset ja avoimet kaikille.	Laaditaan ja otetaan käyttöön tasa-arvoisen, yhdenvertaisen ja turvallisen tilan periaatteet, joiden mukaan kaikki kokevat olonsa tervetulleeksi ja kunnioitetuksi omana itsenään. Toteutuu/Ei toteudu	Kaupungin tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma hyväksytään vuoden 2025 aikana. Suunnitelma tulee sisältämään turvallisen tilan periaatteet, joita Elämänlaatupalvelut on osaltaan vuoden 2024 aikana valmistellut.	Toteutunut osittain
-------------------------------------	--	---	---	---	---------------------

Elämänlaadun toiminnallisista tavoitteista toteutui kaksi ja kaksi tavoitetta toteutui osittain. Liikunta- ja nuorisopalveluiden osalta lasten- ja nuorten kesätoimintaa sekä aikuisten ryhmätoimintaa karsittiin resurssien vähentyessä. Investoinnit toteutuvat suunnitellusti. Liikuntaneuvonnan yksilö- ja ryhmätoiminnan asiakasmäärät nousivat. Toimintakauden aikana luovuttiin useista vuokratiloista. Uusina toimintoina alkoivat kirjastoauton kesäkiertue ja Kiikan kirjaston aukiolo sunnuntaisin paikallisten toimijoiden voimin. Lisäksi otettiin käyttöön valtakunnallinen e-kirjasto.

Sastamalan Opisto sopeutti toimintaansa käyttötaloussuunnitelman mukaisesti vähentämällä opetustuntien määrää 2000 tunnilla ja tehostamalla tilojen käyttöä. Kurssimaksuja korotettiin 10 %. Työllisyydenhoitoa edistettiin Jatkuvan oppimisen palvelukeskuksen rahoittamalla hankkeella, jolla tavoitettiin Sastamalassa heikossa työmarkkina-asemassa olevia henkilöitä. Syksyllä 2024 aloitettiin kotoutumiskoulutus 20 opiskelijalle.

4.3.3 Tekninen toimi

Tekninen lautakunta johtaa tilakeskusta (tila- ja rakennuttamispalvelut), yhdyskuntatekniikkaa ja maaseutupalveluita. Sastamalan vesi liikelaitos on erillinen liikelaitos, jota johtaa oma johtokunta. Teknisen toimen tavoitteista suuri osa toteutui.

Tilakeskus					
Strateginen valinta	Vastuualueen kaupunkistrategiasta johdettu tavoite	Sitova tavoitetaso	Mittari	Toteuma 31.12.	Tila
Hyvinvointia asumiseen ja elämiseen	Virasto- ja laitoksiinteistöjen käyttöasteenparantaminen/	Tyhjien tilojen määrä enintään 5 % rakennusmäärästä	Vuokraamattomien neliöiden osuus rakennusmäärästä	5,9 %	Ei toteutunut

	tyhjien tilojen vähentäminen				
Hyvinvointia asumiseen ja elämiseen	Luomme edellytyksiä sähköisen liikenteen kasvulle	Sastamalan alueella on kattava sähköautojen latausverkosto	Latausverkoston laajeneminen	Sähköautojen latausverkosto on laajentunut. Vuoden 2024 aikana latauspisteet on tehty kaupungintalolle sekä Muistolan ja Vareliuksen kouluille.	Toteutunut
Hyvinvointia asumiseen ja elämiseen	Sylvään taitotalon ja Pehulan monipalvelukeskuksen toteutus	Sylvään taitotalon ja Pehulan monipalvelukeskuksen rakentaminen etenee suunnitelmien mukaisesti	Rakentamisen eteneminen	Rakentaminen on edennyt suunnitelmien mukaisesti. Taitotalon rakentaminen on edennyt jopa hieman suunniteltua aikataulua nopeammin.	Toteutunut

Tilakeskuksen toimintakate toteutui talousarviota parempana (n. 0,6 milj. euroa). Poistot ja arvonalentumiset toteutuivat talousarviota suurempina 1,8 milj. euroa. Tilakeskus teki vuonna 2024 lisäpoistoja sekä arvonalentumisia noin 2,8 milj. euron edestä liittyen käytöstä poistuviin, myyntiin tuleviin tai purettavaksi tuleviin rakennuksiin.

Valtuuston asettamista tavoitteista yksi ei toteutunut. Vuokraamattomia neliöitä oli vielä liikaa verrattuna rakennusmäärään. Vanhan sairaalan purku siirtyi Pirhan toiveesta vuodelle 2025, jolla oli vaikutusta tyhjien tilojen määrään.

Tilakeskuksen toiminnalliset tavoitteet liittyvät kaikki yhteen strategiseen tavoitteeseen "Hyvinvointia asumiseen ja elämiseen".

Tarkastuslautakunta kehottaa tilakeskusta miettimään tavoitteita kaikkiin strategian osa-alueisiin, jotta kokonaiskuva kaupungin tavoitteista olisi selkeä.

Yhdyskuntatekniikka					
Strateginen valinta	Vastuualueen kaupunkistrategiasta johdettu tavoite	Sitova tavoitetaso	Mittari	Toteuma 31.12.	Tila
Elinvoimaa työstä ja yrittäjyydestä	Strategisten investointikohteiden toteuttaminen	Vuoden 2024 investointikohteiden toteuttaminen	Investointiohjelman toteuttamisvaiheet	Yrittäjänkadun jatke, hulevesialtaiden rakentaminen, Vammalan torin esiintymislava, Juhonkuja ja meijerin/kirjaston parkkipaikka ja ko. rannan laituri ovat valmiit. Perusparannuksia tehtiin Passinmäentiellä, Tyrväänkadulla, Haapakujalla Leppäkujalla,	Toteutunut

				Harjukujalla ja Raivionkadulla. Nokiankadun perusparannuksen urakointi on käynnissä. Asfaltointeja tehtiin päällystysohjelman mukaisesti ja katuvalaistuksen saneerausta jatkettiin. Pororannan leikkipuiston rakentaminen alkoi. Vammalan rautatieaseman suunnittelu on käynnissä yhdessä väyläviraston kanssa.	
Hyvinvointia asumiseen ja elämiseen	Luodaan ja ylläpidetään puitteita kävelyn ja pyöräilyn edistämiseksi	Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelman toteuttaminen	Kävelyn ja pyöräilyn infrastruktuurin kehittäminen	Vammalantien kevyen liikenteen väylä on uudelleenpäällystetty n. 760 m matkalla. Puistokadun kevyen liikenteen väylän suunnittelu aloitettiin, mutta työ keskeytettiin, koska kaupunginvaltuusto päätti, että väylää ei toteuteta.	Toteutunut
Hyvinvointia asumiseen ja elämiseen	Esteettömän kaupunkiympäristön luominen	Sastamalan keskustan esteettömyyskartoituksen toteuttaminen	Esteettömyyskartoituksen toteuttamisvaihe	Esteettömyyskartoitus on tehty.	Toteutunut

Yhdyskuntatekniikan toiminnalliset tavoitteet toteutuivat. Taloudelliset tavoitteet toteutuivat pääosin talousarvion mukaisina; toimintatuotot toteutuivat 14,7 % talousarviota suurempina. Puunmyyntituloja kertyi huomattavasti budjetoitua enemmän, koska hinnat olivat korkealla ja hakkuut jaksottuvat epätasaisesti.

Tarkastuslautakunta pohtii, millä tavalla yhdyskuntatekniikan puolella mitataan tai arvioidaan toiminnan tuloksellisuutta. Tarkastuslautakunta toivoo mittareita tuloksellisuuden arviointiin.

Maaseutupalvelut					
Strateginen valinta	Vastuualueen kaupunkistrategiasta johdettu tavoite	Sitova tavoitetaso	Mittari	Toteuma 31.12.	Tila
Elinvoimaa työstä ja yrittäjyydestä	Maaseutuviranomaispalvelujen järjestäminen maksajavirastosopimuksen mukaisesti. Maaseutuviranomaispalvelut tuotetaan kustannustehokkaasti.	Maaseutuviranomaispalvelut hoidetaan vaatimusten mukaisesti. Maaseutupalveluiden kustannukset ovat enintään 600 €/aktiivitila.	Ruokavirastolle vuosittain 15.11. annettava maksajavirastovakuutus, että tehtävät on hoidettu vaatimusten mukaisesti. Ruokaviraston mahdolliset kuntatarkastukset ja mahdolliset välitarkastelut. Maaseutuviranomaispalveluiden kustannukset aktiivitilaa kohti.	Maksajaviraston vakuutus on tehty määräaikaan mennessä. VM:n todentamisviranomaisen on tehnyt tarkastuskäynnin maaseutuviranomaispalveluihin 6.6.2024. Tarkastuksessa ei havaittu huomauttamista. Maaseutuviranomaispalveluiden	Toteutunut

				toteutuneet kustannukset ovat 384 €/aktiivilla.	
Elinvoimaa työstä ja yrittäjyydestä	Järjestään laadukkaat lomituspalvelut toimialueen maatalousyrittäjille ammattitaitoisten lomittajien turvin lainmukaisesti ja taloudellisesti.	Asiakkaat saavat lomituspalvelut täysimääräisesti, vuosiloma- ja sijaisapupäätösten mukaisesti. Paras mahdollinen asiakaskokemus.	Vuosilomapäiviä toteutuu keskimäärin vähintään 25 pv/käyttäjä Vuosilomapäivät toteutuvat tasaisesti ympäri vuoden, tavoite 45–55 % / vuosipuolisko Asiakastytytvyäisyyskyselyn mukaan palvelun käyttäjät ovat tyytyväisiä sijaisapujen järjestymiseen, arvosana vähintään 4,0 (asteikko 1–5)	Vuosilomaan oikeutettu maatalousyrittäjä käytti keskimäärin 25,62 pv vuosilomaa. (vuosilomaoikeus on 26pv) Vuosilomapäivistä toteutui alkuvuonna 54 % ja loppuvuonna 46 %. Asiakastytytvyäisyyskyselyssä sijaisapujen toteutumisesta annettiin arvosanaksi 4,0 ja lomituspalveluiden kokonaisarvosanaksi 4,1.	Toteutunut

Maaseutupalveluiden toiminnalliset tavoitteet toteutuivat. Toimintakulut toteutuivat 5,9 % budjetoitua suurempina mutta myös toimintatuotot toteutuivat 8,2 % suurempina. Lomituspalveluiden tapaturmavakuutusmaksut nousivat odotettua enemmän. Tapaturmavakuutusmaksuja nostivat työtapaturmista johtunut vakuutusmeno ja esille nousseet ammattitautiepäilyt.

Vesi liikelaitos					
Strateginen valinta	Vastuualueen kaupunkistrategiasta johdettu tavoite	Sitova tavoitetaso	Mittari	Toteuma 31.12.	Tila
Hyvinvointia asumiseen ja elämiseen	Tukea uudisrakentamisella uusien rakennuskelpoisten tonttien saamista myyntiin	Vesihuollon rakentaminen käyttöön tuleville uusille tonteille määrärahojen puitteissa ja tarpeen varmistuttua	Tarpeen kattaminen	Mouhijärven Maisemakylissä ja Puiskolantiellä vastattu tarpeeseen.	Toteutunut
Hyvinvointia asumiseen ja elämiseen	Vuotovesien määrän vähentäminen	Vuotovesien pitkän ajan keskiarvon aleneminen	Vuotovesien pitkän ajan keskiarvo	Vuotovesien pitkän ajan keskiarvo ei alentunut. Kahdesta peräkkäisestä poikkeuksellisen sateisesta vuodesta johtuen on vuotovesien pitkän ajan keskiarvo kääntynyt nousuun.	Ei toteutunut

Sastamalan Vesi liikelaitos on hallinnollisesti osa teknistä toimea. Valtuuston liikelaitokselle asettamista toiminnallisista tavoitteista toinen toteutui. Talousarvion mukaiseen tulostavoitteeseen ei päästy tuloksen ollessa 386 073 euroa alijäämäinen. Kokonaisinvestointien

nettomäärä ylitti budjetin n. 282 000 eurolla. Liikelaitos nosti lainaa 1 900 000 euroa vuonna 2024.

4.3.4 HYTE-kerroin

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen tähtäävä työ (HYTE) on kunnan tärkeä, lakisäteinen tehtävä. Kuntia hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen velvoittavat kuntalaki (410/2015), jonka 1 §:n 2 mom. perusteella ”Kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla”. Kuntien hyte-tehtäviä on täsmennetty myös suhteessa hyvinvointialueisiin 1.1.2023 lukien järjestämislaissa 612/2021. Myös muussa lainsäädännössä on paljon viittauksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen (esim. Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019 ja Laki vapaasta sivistystyöstä 632/1998) Hyte-työ on poikkihallinnollista, kaikki kunnan toimialat läpäisevää. Vuoden 2023 osalta arvioitiin toiminnan jääneen vielä erilliseksi ja esitettiin, että sen tulisi integroitua kaikille toimialueille toimintaan ja tavoitteisiin.

Sastamalan hyvinvointityön organisoimiseksi on muodostettu kolme teemaryhmää, joita ovat Sastamalan perhekeskus, Omannäköisen elämän Sastamala ja Hyvinvointia asumiseen ja elämiseen. Teemaryhmissä on edustukset järjestöistä, seurakunnista, kaupungin eri toimialoilta ja Pirkanmaan hyvinvointialueelta sekä asiakasnäkökulman edustus. Työ on organisoitu kaupungin johtoryhmän ja hyte-työn ohjausryhmän alle.

Tarkastuslautakunta toteaa, että Sastamalan hyvinvointityö on lähtenyt käyntiin monipuolisesti ja kunnianhimoisesti, mikä on erittäin hyvä asia. Hyvinvointityössä on rakennettu tärkeitä yhteistyöverkostoja, sitä on laajennettu tai ollaan laajentamassa eri toimialueille, ja työskentelyn kehittämisessä hyödynnetään ja kehitetään laaja-alaisesti erilaisia mittareita. Hyvinvointinäkökulman rakentaminen kaikkeen kunnan toimintaan sisältyväksi vaatii erityisesti alkuvaiheessa merkittäviä panostuksia. Yhtenä HYTE-kerrointa määrittävänä seikkana on, että tarkastuslautakunta on arvioinut kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutumista.

4.3.5 Henkilöstö

Vuosi 2024 kului myös henkilöstön osalta jälleen merkittävään muutokseen valmistautuessa. Työvoimapalvelujen järjestämisvastuu siirtyi kunnille työvoimapalvelujen järjestämisestä annetun lain mukaisesti 1.1.2025. Läntiselle Pirkanmaalle on perustettu oma kuuden kunnan Läntisen Pirkanmaan työllisyysalue, jossa Sastamalan kaupunki toimii vastuukuntana. Sastamalan kaupungille siirtyi 1.1.2025 valtiolta 29 työntekijää, joista yhteensä 10 työntekijää tulee siirtymään edelleen työllisyysalueen muiden kuntien palvelukseen vuonna 2025.

Työvoimapalveluja koskevan muutoksen lisäksi kertomusvuonna valmisteltiin lomituspalvelualueen laajentumista Kankaanpään lomituspalveluyksikön yhdistyessä Sastamalan lomituspalveluyksikköön 1.1.2025 alkaen. Tällöin Kankaanpään kaupungin lomituspalveluyksikön lomittajahenkilöstö ja hallintohenkilöstö siirtyivät Sastamalan kaupungin palvelukseen liikkeenluovutuksen säännöksillä ns. vanhoina työntekijöinä. Sopimuksen mukaan Sastamalan kaupungille siirtyi 4 vakituista hallintohenkilöä ja 44 vakituista maatalouslomittajaa sekä 3 määräaikaista maatalouslomittajaa määräajan päättymiseen asti.

Sastamalan kaupungin ja Vesi liikelaitoksen palvelussuhteessa oli vuoden 2024 lopussa 882 henkilöä, joista 79 % oli vakituisia. Määrällisesti suurin henkilöstömäärän muutos on tapahtunut lomatoiminnassa (-32 henk.), koska lomituspalveluiden käyttö on vähentynyt maatalouden rakennekehityksen takia. Määräaikaisen henkilöstön määrä vaihtelee tarpeen mukaan sekä kausiluontoisesti.

Sairauspoissaolot vähenivät vuonna 2024 suhteessa edelliseen vuoteen. Sairauspoissaoloja oli yhteensä 15 182 kalenteripäivää, jossa on vähennystä edelliseen vuoteen 11,5 %. Sairauspoissaolo-prosentti oli 6,2.

Vakituisesta henkilöstöstä 36,0 % sijoittuu ikäryhmään 50–59-vuotiaat. Alle 30-vuotiaiden osuus vakituisesta henkilöstömäärästä on 2,4 % ja 60-vuotiaiden tai sitä vanhempien osuus on 17,0 %. Vakituisesta henkilöstöstä 50-vuotiaita tai sitä vanhempia on 53,0 %. Vakinaisen henkilöstön keski-ikä oli vuoden 2024 lopussa 49,2 vuotta ja määräaikaisen henkilöstön 40,6 vuotta.

Vuonna 2024 mentorointi vakiintui yhdeksi työhyvinvoinnin kehittämisen muodoksi varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. Vuonna 2024 koko henkilökunnalle tarjottiin koulutusta työyhteisötaitojen kehittämiseen. Mielen hyvinvoinnin ympärille muodostettiin työryhmä, jossa oli edustus kaikilta toimialoilta sekä henkilöstön edustus. Työryhmä kokoontui noin kerran kuukaudessa pohtimaan toimia mielen hyvinvoinnin edistämiseen työpaikoilla. Vuonna 2024 valittiin kuukausittain Hyvän mielen tekoja, jotka palkittiin kunniakirjalla ja hedelmäkorilla. Henkilökunta sai ehdottaa tekoja, joiden joukosta palkittavat valittiin.

Kaupunki tuki henkilöstönsä liikuntaa keskimäärin kahdella ilmaisella tai tuetulla käyntikerralla kaupungin kuntosaleissa sekä Vinkin vapaa-aikakeskuksen käytöllä. Liikunnan ja hyvinvoinnin tukemiseksi käytössä oli myös liikunta, kulttuuri- ja hyvinvointipalveluiden käyttöön oikeuttava 100 €:n arvoinen ePassi -henkilöstöetu. Lisäksi kaupungin henkilöstöä palkittiin vuoden 2023 hyvästä tuloksesta ylimääräisellä 100 €:n ePassi-etuudella. Työpaikat ovat myös voineet käyttää yhden työpäivän vuodessa henkilökunnan virkistystoimintaan. Päivä voidaan viettää myös kahtena jaksena ja se voidaan toteuttaa myös kaupungin yhteisenä tapahtumana.

Sastamalan kaupungille myönnettiin lokakuussa 2023 Hyvän mielen työpaikka -merkki. Merkin saaminen edellyttää halua ja sitoutumista mielenterveyden teemojen edistämiseen työpaikalla. Hyvän mielen työpaikka -merkin saamisen myötä vuosi 2024 nimettiin Sastamalan kaupungilla hyvän mielen teemavuodeksi ja mielen hyvinvointiin kiinnitettiin erityistä huomiota.

Kaupungin työntekijöiden ja luottamushenkilöiden välinen vuorovaikutus on kaupungin kehittymisen kannalta elintärkeää. Tästä syystä esim. Yt-toimikunnassa myös luottamushenkilöiden aktiivinen osallistuminen on elintärkeää oikean kanssakäymisen ja arvostuksen luomiseksi.

Arvostava työilmapiiri auttaa sekä henkilöstöä jaksamaan arjessa, mutta myös luottamushenkilöitä jaksamaan vaikuttamistyössä. Molemmien puoleinen arvostava keskustelukulttuuri on ainoa oikea tie pysyvyyteen. Myös työssäjaksamisen kannalta keskustelukulttuuriin on syytä kiinnittää huomiota myös jatkossa. Arvostavassa työilmapiirissa kukin jaksaa paremmin ja pystyy toimimaan tehtävässään tuottavammin.

5 Päätelmät

Sastamalan kaupunki on pärjännyt nelivuotisen valtuustokauden aikana olosuhteisiin nähden hyvin. Erilaiset poikkeusvuodet ovat tuoneet myös poikkeuksellisia tuloja ja näidenkin turvin kaupunki on tehnyt rohkeita investointeja veto- ja pitovoimansa säilyttämiseksi.

Tarkastuslautakunta toivoo päätöksentekijöiden tavoin näiden investointien liittävän Sastamalan yhä kiinteämmin Tampereen alueen kasvuun yhtenä potentiaalisena asuinpaikkana maaseutuamaista elinympäristöä etsiville asukkaille.

Haasteina tarkastuslautakunta näkee maailman epävakaan tilanteen ja talouden heikot näkymät.

Tarkastuslautakunta kiittää kaupungin henkilöstöä ja BDO:ta yhteistyöstä tilikauden arvioinnissa.

6 Allekirjoitukset

Sastamalassa 9. toukokuuta 2025

Sastamalan kaupungin tarkastuslautakunta

Mirva Iso-Kukkula

Mauri Tuominen

Sinikka Lakkinen

Paula Plysjuk

Kari Oksanen

Hannu Suomela

Riitta Ylikomi